

ERRATUM

In de nota Beleid Mosselzaadinvanginstallaties (MZI's), periode 2010 t/m 2013 zit een fout in 2 titels van de kaarten uit bijlage 2, op pagina 36 en 38. Deze titels zijn met elkaar verwisseld.

De juiste titel bij de kaart op pagina 36 is:

"Bijlage 2: Detailkaarten locaties Waddenzee, Locatie Scheurrak-Omdraai"

De juiste titel bij de kaart op pagina 38 is:

"Bijlage 2: Detailkaarten locaties Waddenzee, Locatie Zuidmeep"

Ministerie van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit

Beleid Mosselzaadinvang- installaties (MZI's)

periode 2010 t/m 2013

Leven
van het land,
geven
om natuur.

Ministerie
van Landbouw,
Natuur en
Voedselkwaliteit

Beleid Mosselzaadinvang- installaties (MZI's)

periode 2010 t/m 2013

Inhoud

1. Inleiding	06	
1.1 Waarom een beleidsnota voor mosselzaadinvangsinstallaties (MZI's)?	06	
1.2 Achtergrond verduurzaming mosselsector	06	
1.3 Rol van het MZI-beleid in het mosselconvenant	06	
1.4 Afbakening beleidsnota	06	
2. Beleid voor locaties voor MZI's	07	
2.1 Beleid	07	
2.2 Motivering van het beleid	08	
3. Beleid voor opschaling van MZI's	16	
3.1 Beleid	16	
3.2 Motivering van het beleid	17	
4. Beleid voor inpassing van MZI's	22	
4.1 Beleid	22	
4.2 Motivering van het beleid	22	
5. Uitvoeringsaspecten en vergunningverlening	24	
5.1 Juridische status van MZI's	24	
5.2 Ruimtelijke inpassing	24	
5.3 De afwikkeling van de experimentele fase	24	
5.4 De rol van de Producentenorganisatie van de Nederlandse Mosselcultuur (PO)	25	
5.5 Stroomlijning van de vergunningaanvragen	25	
5.6 Geldigheid van vergunningen	25	
5.7 Rapportageverplichting	26	
6. Onderzoek en monitoring	27	
6.1 Het onderzoeks- en monitoringsprogramma	27	
6.2 Evaluaties	28	
7. Voorlichting over MZI's en voorkómen van calamiteiten	29	
Bijlagen:	30	
Bijlage 1: Overzichtskaart locaties Waddenzee	31	
Bijlage 2: Detailkaarten locaties Waddenzee	32	
Bijlage 3: Overzichtskaart locaties Oosterschelde en Voordelta	40	
Bijlage 4: Detailkaarten locaties Oosterschelde en Voordelta	41	
Bijlage 5: Beheersen van de draagkracht en sturingsmethoden	46	

Achtergronddocumenten:

1. Ministerie van LNV (augustus 2009): Van zoekgebieden naar locaties. Weergave van consultatieproces over locaties
2. IMARES (september 2009): Ecologische analyse locatie MZI's
3. IMARES (september 2009): Passende beoordeling voor mosselzaadinvanginstallaties
4. Dienst Landelijk Gebied Noord (augustus 2009): Landschappelijke inpassing van mosselzaadinvanginstallaties (MZI's)
5. Periplus Archeomare (juni 2009): bureauonderzoek "zoekgebieden mosselzaadinvanginstallaties" (rapportnr. 09 A006)
6. Periplus Archeomare (september 2009): Inventariserend veldonderzoek opwaterfase zoekgebieden mosselzaadinvanginstallaties (rapportnr. 09 A006B)
7. Rijkswaterstaat (juni 2009): Beleidslijn RWS t.a.v. Mosselvisserijsector, dd. 19 juni 2009, zonder kenmerk

1. Inleiding

1.1 Waarom een beleidsnota voor mosselzaadinvanginstallaties?

Deze nota beschrijft het beleid voor mosselzaadinvanginstallaties (MZI's) voor de jaren 2010 t/m 2013. Dit beleid komt voort uit het schelpdiervisserijbeleid 2005-2020¹, dat als doel heeft de schelpdiervisserij duurzamer te maken. De afgelopen jaren zijn benut voor het uitvoeren van experimenten met MZI's. Evaluaties van deze experimenten laten zien dat de MZI's veelbelovend zijn. Zij zijn op dit moment het belangrijkste alternatief voor de bodemberoerende mosselvisserij in de Waddenzee. Afhankelijk van het succes van de MZI's zal de bodemberoerende mosselvisserij de komende jaren stapsgewijs worden afgebouwd. Om MZI's letterlijk de ruimte te geven formuleert deze beleidsnota de randvoorwaarden voor de inzet van MZI's.

1.2 Achtergrond verduurzaming mosselsector

Het huidige schelpdiervisserijbeleid 2005-2020 zet in op een economisch gezonde bedrijfstak. Deze moet duurzame productiemethoden hanteren die de natuurwaarden respecteren en zo mogelijk versterken. Innovatie is nodig om alternatieve bronnen voor mosselgrondstof te vinden. Deze maken de sector minder afhankelijk van natuurlijke omstandigheden die de beschikbaarheid van mosselen beïnvloeden. Ook kunnen alternatieve methoden op termijn een (gedeeltelijk) alternatief vormen voor de huidige bodemmosselvisserij ten behoeve van het vergaren van uitgangsmateriaal voor de mosselweek. Een goede ruimtelijke inpassing die rekening houdt met natuurwaarden, landschap en andere gebruiksfuncties is dan wel noodzakelijk.

1.3 Rol MZI-beleid in het mosselconvenant

In lijn met het beleid ter verduurzaming van de mosselsector is in oktober 2008 een convenant gesloten tussen de minister van LNV, de mosselsector, de Vogelbescherming, de Waddenvereniging, Stichting Wad en Natuurmonumenten. Het convenant bevat afspraken over de transitie van de mosselsector en natuurherstel in de Waddenzee. Streefbeeld voor de Waddenzee voor het jaar 2020 is een duurzame mosselsector waarbij geen bodemberoerende visserij naar mosselzaad en halfwassmosselen plaatsvindt. De mosselsector bouwt de bodemberoerende visserij in stappen af, te beginnen met de voorjaarsvisserij 2009. De mosselsector ziet per stap in de

transitie af van bevissing van 20% van het areaal van de in het voorjaar aanwezige mosselbanken. Tegelijkertijd worden stapsgewijs nieuwe technieken ingezet. Met die technieken kan de mosselsector het verlies aan mosselgrondstof vanuit de traditionele bodemvisserij compenseren. Dit wordt de "transitie" van de mosselsector genoemd. De eerste sluitingsstap van 20% heeft in 2009 plaatsgevonden. Beoogd wordt de tweede stap van 20% te zetten bij de voorjaarsvisserij van 2011. Dit is een inspanningsverplichting.

Omdat MZI's op dit moment het meest kansrijke instrument zijn om de transitie van de mosselsector vorm te geven, is het MZI-beleid een belangrijke pijler in het convenant voor de transitie van de mosselsector en natuurherstel. Tevens zal de komende jaren gezocht worden naar andere innovatieve manieren, zoals MZI's op de Noordzee. Indien deze succesvol zijn, zouden deze op termijn en geleidelijk de MZI's in de Waddenzee (deels) weer kunnen vervangen.

1.4 Afbakening beleidsnota

De eerste beleidsperiode voor MZI's loopt van 2010 t/m 2013. In 2013 vindt een evaluatie plaats om het beleid voor de daaropvolgende periode te kunnen vaststellen. Het beleid, en met name de locatiekeuze voor MZI's, is voorbereid in overleg met vele belanghebbenden, zoals de visserij- en recreatiesector, natuurorganisaties en bestuurders in de regio's. Het formuleert de randvoorwaarden voor MZI's in de Waddenzee, de Oosterschelde en de Voordelta, teneinde de inzet van MZI's als alternatief voor de bodemvisserij mogelijk te maken. De belangrijkste onderdelen van dit beleid zijn:

- De aanwijzing van locaties voor MZI's (hoofdstuk 2).
- De wijze waarop de inzet van MZI's rekening moet houden met de ecologische draagkracht (hoofdstuk 3)
- De inpassing van MZI's: veiligheid en landschap (hoofdstuk 4)
- Uitvoeringsaspecten en vergunningverlening (hoofdstuk 5)
- Onderzoek en monitoring (hoofdstuk 6)
- Voorlichting en voorkómen van calamiteiten (hoofdstuk 7)

De minister van LNV heeft een afzonderlijk besluit genomen over de ondernemers die MZI's mogen exploiteren. Daarvoor wordt verwezen naar de brief aan de Tweede Kamer d.d. 31 augustus 2009 (Kamerstukken II 2008/09, 29 675, nr. 82). Voor innovatie wordt een strategische agenda ontwikkeld in het kader van de uitwerking van het convenant voor de transitie van de mosselsector en natuurontwikkeling. Dit beleidsdocument gaat daar niet op in.

¹ Ruimte voor een zilte oogst; Naar een omslag in de Nederlandse schelpdiercultuur. Beleidsbesluit schelpdiervisserij 2005-2020, Ministerie van LNV.

2. Beleid voor locaties voor MZI's

2.1 Beleid

MZI's in de vrije ruimte in de Waddenzee

- In de Waddenzee wordt 500 hectare in de vrije ruimte bestemd voor MZI's. Het gaat om 9 locaties, waarvan 8 in de westelijke Waddenzee en 1 in de oostelijke Waddenzee (zie bijlagen 1 en 2). Deze laatste locatie (Zoutkamperlaag) zou onder voorwaarden in gebruik kunnen worden genomen, omdat in het convenant voor de mosselsector is overeengekomen dat geen MZI's in de oostelijke Waddenzee worden ontwikkeld:
 1. De omvang van de locatie is maximaal 50 hectare.
 2. Er komen geen andere MZI-locaties op het oostelijke wad.
 3. De locatie wordt niet eerder dan in 2012 benut.
 4. Of en op welke wijze de locatie vanaf 2012 wordt benut, wordt besloten op basis van de evaluatie van de ervaringen tot en met 2011
 5. De oppervlakte voor deze locatie wordt afgetrokken van de beschikbare ruimte in de vrije ruimte in de meer westelijk gelegen delen van de Waddenzee. De totale oppervlakte in de Waddenzee die voor MZI's in gebruik kan worden genomen is dan 500 hectare in de vrije ruimte, inclusief de locatie van 50 ha. op het oostelijke wad.
 6. Indien sprake zal zijn van afbouwen van MZI's in de Waddenzee, bijvoorbeeld omdat innovatieve technieken buiten de Waddenzee beschikbaar komen, wordt deze locatie als eerste ontmanteld.
- Eén locatie (Oudeschild) kan waarschijnlijk slechts tijdelijk worden ingezet vanwege de komst van een getijdencentrale. Daarom wordt 45 ha compensatieruimte gereserveerd. Deze compensatieruimte wordt pas ingezet als de locatie Oudeschild zou komen te vervallen.
- Voor de locatie Afsluitdijk wordt een alternatief gezocht, indien de herinrichting van het gebied bij de Afsluitdijk dat noodzakelijk maakt.
- De locatie Scheurrak krijgt zijn definitieve ligging en omvang nadat een nader onderzoek heeft plaatsgevonden naar enkele archeologisch waardevolle objecten. De ontwikkeling van deze locatie gebeurt vanuit het westen, waarbij 100 meter afstand bewaard zal worden tot de archeologisch waardevolle objecten.

MZI's in de vrije ruimte in de Oosterschelde en de Voordelta

- In de Oosterschelde wordt 200 hectare in de vrije ruimte bestemd voor MZI's. Het gaat om 4 locaties (zie bijlagen 3 en 4).
- In verband met het gebruik van enkele mosselpercelen in de Oosterschelde voor MZI's zal de deellocatie Vondelingsplaat Noord niet eerder dan in 2012 worden benut.
- In de Voordelta wordt 1 locatie gereserveerd met een oppervlakte van 60 hectare (zie bijlagen 3 en 4). Deze locatie (Schaar van Renesse) wordt onder voorwaarden in gebruik genomen, omdat nog niet duidelijk is in hoeverre een MZI-locatie op termijn verenigbaar is met mogelijke ruimtelijke en recreatieve

ontwikkelingen nabij de locatie:

1. In 2010 en 2011 zal van de locatie slechts 12 ha. worden ingevuld met MZI's, te verdelen over 2 kleine locaties. Dat is een handhaving van de in 2009 vergunde situatie.
2. Er zal een onderzoek plaatsvinden naar de effecten van deze MZI-locatie op het huidige en toekomstige gebruik in de Schaar van Renesse. Daarbij zullen alle planologische ontwikkelingen en voornemens in dit gebied worden betrokken, waaronder met nadruk het raamplan Gebiedsontwikkeling Brouwersdam-zuid, de zeesluis en getijdencentrale.
3. Er zal een onderzoek plaatsvinden naar de landschappelijke inpassing en beleving en de economische gevolgen voor de recreatiesector.
4. Na twee jaar zal op basis van deze onderzoeken worden besloten of de MZI-locatie in 2012 verder kan worden opgeschaald naar maximaal 30 ha, binnen de grenzen van de totale locatie van 60 ha.
5. In de evaluatie van het MZI-beleid in 2013 zal in overleg met de gemeente worden bekeken of en zo ja op welke wijze deze locatie na 2014 in het beleid kan worden gehandhaafd.
6. In de verdere zoektocht naar locaties in de Voordelta zullen geen aanvullende locaties in de Schaar van Renesse worden betrokken.

Experimenten met MZI's

- Alle experimenten met MZI's die de afgelopen jaren in de Waddenzee, Voordelta en Oosterschelde plaatsvonden, zullen met ingang van 2010 worden beëindigd. Vier van de experimentele locaties in de Waddenzee zijn vanwege gebleken geschiktheid opgenomen in het beleid voor de vrije ruimte vanaf 2010. Dat geldt ook voor een locatie in de Voordelta en een locatie in de Oosterschelde.
- Mede gelet op de speerfuncties natuur en recreatie in het Grevelingenmeer en het Veerse meer, worden de experimenten die daar plaatsvonden in 2010 gehandhaafd, maar niet opgeschaald. In 2010 zal worden gezien of na 2010 in deze gebieden met mosselzaadinvang zal worden doorgegaan. De geschiktheid van deze wateren voor MZI's moet nog worden aangetoond.

MZI's op de percelen

- Een gelimiteerd aantal mosselkweekpercelen kan in 2010 in aanmerking komen voor een Visserijwetvergunning voor het exploiteren van MZI's, als zij voldoen aan de volgende voorwaarden:
 1. Het moet gaan om percelen die ook in 2009 werden gebruikt voor MZI's.
 2. Aanwijzen van een perceel voor MZI's moet worden afgestemd met andere sectoren, met name de recreatiesector, en mag hun belangen niet schaden.
 3. Het aantal hectares dat wordt uitgegeven voor MZI's op percelen wordt in mindering gebracht op het aantal hectares dat wordt uitgegeven voor MZI's buiten de percelen.

4. De op de percelen te plaatsen MZI's moeten voldoen aan de eisen die voortkomen uit de Wet beheer Rijkswaterstaatswerken.
 5. De MZI-activiteit op de percelen moet voldoen aan de eisen die voortkomen uit de Nb-wet 1998. Een passende beoordeling in het kader van de Nb-wet 1998 bij de vergunningaanvragen worden ingediend. Dat kan in de MZI-activiteit op de percelen moet voldoen aan de eisen die voortkomen uit de Nb-wet 1998. Een passende beoordeling in het kader van de Nb-wet moet bij de vergunningaanvragen worden ingediend. Dat kan in de vorm van een actualisering of aanvulling op de passende beoordeling voor het MZI-beleid.
- De percelen die in 2010 in gebruik blijven voor MZI's zullen onderdeel zijn van het MZI-beleid voor de periode 2010 t/m 2013. Uit gebruik nemen van die percelen voor MZI's is mogelijk, maar hiervoor vindt in de opschalingsperiode t/m 2013 geen compensatie plaats in de vrije ruimte.
 - In de periode 2010 t/m 2013 zullen in de Oosterschelde geen andere percelen voor MZI's in gebruik worden genomen dan de percelen die op grond van het bovenstaande worden geselecteerd. Uitbreiding van het gebruik van percelen voor MZI's zal in de Oosterschelde pas plaatsvinden na evaluatie in 2013 in het kader van de volgende opschalingsfase na 2013.
 - In de Waddenzee maken de aan te wijzen percelen voor MZI's deel uit van de beleidsopgave van 160 ha MZI's op de percelen. In de beleidsperiode 2011 t/m 2013 kan daarom het beperkte oppervlak percelen met MZI's dat in 2010 in gebruik zal zijn verder worden uitgebreid.

2.2 Motivering van het beleid

Werkproces

De locaties voor MZI's in de Waddenzee, Oosterschelde en Voordelta zijn ontwikkeld in overleg met de belanghebbenden in de regio's. Er zijn meerdere consultatierondes gehouden. Startpunt daarvoor waren kaarten met ruime zoekgebieden, waarbinnen locaties gevonden konden worden. Ook zijn nieuwe zoekgebieden door belanghebbenden ingebracht. Gedurende het consultatieproces zijn alle bezwaren en wensen met betrekking tot zoekgebieden geïnventariseerd. Dat heeft geleid tot verkleinen, vergroten of geheel afwijzen van zoekgebieden. Op basis daarvan is het locatiebeleid ontwikkeld. Het proces, de inbreng van alle belanghebbenden en de verantwoording van de uiteindelijke keuze van locaties voor het beleid zijn beschreven in een bijzonder achtergronddocument "van zoekgebieden naar locaties". De locaties die deel uitmaken van het beleid en de belangrijkste afwegingen daarbij zijn in dit hoofdstuk beschreven.

Bij de locatiekeuze hebben algemene, voor alle gebieden geldende vereisten en wensen van belanghebbenden (visserij, recreatie, scheepvaart) een belangrijke rol gespeeld. In de verschillende gebieden (Waddenzee, Voordelta en Oosterschelde) is daarbij maatwerk toegepast.

Algemene vereisten voor de locatiekeuze

De vereisten die voor alle gebieden zijn gehanteerd zijn weergegeven in het kader. Alle locaties zijn daarop geselecteerd en beoordeeld.

Vereisten voor locatiekeuzen

Natuur:

- Niet in gesloten gebieden (Natuurbechermingswet 1998 art. 20)
- Een afstand tot vogel- en zeehondenconcentraties die niet tot significante nadelige gevolgen op instandhoudingsdoelen leidt (te beoordelen in de passende beoordeling op grond van de Natuurbechermingswet 1998)
- Niet boven een (zee)bodem waar voor depositie gevoelige biota voorkomen (bijv. Zeegras, zeeanemonen, kokerwormen)
- Niet in gebieden die een rol spelen in plannen voor natuurherstel (zoals te sluiten gebieden in het kader van het mosselconvenant)

Landschap

- Geen locaties die het unieke karakter van de Oosterschelde, de Voordelta en de Waddenzee aantasten (te beoordelen in de passende beoordeling op grond van de Nb-wet)

Archeologie

- Niet binnen een straal van 100 meter van archeologisch waardevolle objecten in de bodem

Veiligheid en scheepvaart

- Niet in betonde vaargeulen voor de scheepvaart en de direct aangrenzende delen
- Minimale afstand van 100 meter tussen de lijn van de laterale betonning van vaargeulen en de dichtst bij zijnde MZI van een locatie, tenzij Rijkswaterstaat in voorkomende situaties toestemming verleent voor een kortere afstand.
- Niet nabij dammen, kunstwerken en sluisen
- Niet op plaatsen die erkend onveilige situaties op kunnen leveren
- Niet aan beide zijden van een smalle vaargeul, in verband met de veiligheid

Ruimtegebruik

- Niet in gesloten gebieden voor defensiedoeleinden (schietranges en oefengebieden)
- Niet in de nabijheid van baggerstortlocaties

MZI-techniek

- Een stroomsnelheid van minimaal ca. 80 cm/sec (in verband met voldoende kans op zaadinvang)
- Voldoende diepte (in verband met efficiënt ruimtegebruik en de benodigde diepte voor MZI's)

Ter toelichting op deze vereisten geldt het volgende::

Natuur

De Oosterschelde, Voordelta en Waddenzee zijn Natura 2000-gebieden. In het kader van een plantoets als bedoeld in artikel 19j van de Natuurbeschermingswet 1998 is een passende beoordeling opgesteld voor elk van de gekozen locaties. Hierbij is op basis van de best beschikbare kennis beoordeeld of een aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken Natura 2000-gebieden zou kunnen optreden voor de draagkracht, de bodem en verstoring van vogels en zeehonden, waarbij de doelstellingen voor de instandhouding van deze natuurlijke waarden in het geding zouden kunnen zijn. Deze passende beoordeling heeft plaatsgevonden in twee fasen:

- *Locatiselectie*: ecologisch onderzoek naar alle zoekgebieden dat heeft geleid tot een selectie van locaties die voor MZI's niet of het minst bezwaarlijk zijn. De locaties waar instandhoudingsdoelen mogelijk in het geding zijn, zijn niet in het voorkeursbeleid voor locaties opgenomen. Zo bleken in de Waddenzee locaties in het Eijerlandse Gat, het Stortemelk, de Blauwe Slenk en de Doove Balg een te groot risico op verstoring van zeehonden en vogels te kennen. Dat geldt ook voor de locatie bij de Bollen van de Ooster in de Voordelta.
- *Beoordeling locaties*: een meer gedetailleerd onderzoek per geselecteerde locatie. Dit is de passende beoordeling in het kader van de Nb-wet 1998.

In de passende beoordeling is geconcludeerd dat bij de invulling met MZI's zoals voorzien in dit beleid, voor geen van de gekozen locaties sprake zal zijn van een aantasting van de natuurlijke kenmerken van het betrokken Natura 2000-gebied. Voor twee locaties (Zuidmeep in de Waddenzee en Schaar van Renesse in de Voordelta) geldt dat bij volledige benutting van deze gebieden voor MZI's aantasting van natuurlijke kenmerken nog niet kan worden uitgesloten. Voor de eerste tranche van opschaling (zie hoofdstuk 3) is aantasting van natuurlijke kenmerken echter uitgesloten. Voor deze locaties wordt specifieke monitoring voorgesteld, met het oog op een zorgvuldige onderbouwing van besluiten over volgende opschalingen. Deze zijn beschreven in hoofdstuk 6.

Archeologie

De Wet op de Archeologische Monumentenzorg (WAMZ, 21 december 2006), voortgekomen uit het Verdrag van Malta (1992), stelt archeologisch onderzoek verplicht bij nieuwe bodemberoerende activiteiten, teneinde vast te kunnen stellen dat geen schade ontstaat aan objecten die archeologisch en/of cultuurhistorisch van belang zijn. Dat onderzoek heeft in nauwe samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed plaatsgevonden en heeft ten aanzien van 2 gekozen locaties in de Waddenzee enkele mogelijke archeologisch waardevolle objecten opgeleverd. Dit leidt voor de betreffende locaties tot enkele beperkingen bij de benutting voor MZI's. Dit zijn:

- *Oudeschild*: in de Noordoostelijke hoek van de locatie zijn resten gevonden die mogelijk duiden op oude oeverwerken zoals steigerpalen. De noordelijke grens van die locatie zal om die reden 125 meter naar het zuidwesten worden verlegd. De zuidoostelijke grens wordt enkele meters naar het zuidoosten verlegd. Op deze wijze bestaat er geen kans op beschadiging van waardevolle resten.
- *Scheurak*: hier is een viertal oude scheepswrakken aangetroffen. De locatie wordt vanuit het westen opgebouwd. Er moet een afstand van 100 meter in acht worden genomen tot de aangetroffen resten. Omdat de aangetroffen resten een aanzienlijk deel aan de locatie onttrekken, zal in overleg met Rijkswaterstaat worden gezocht naar een aanpassing van de begrenzing. De aangepaste locatie zal te zijner tijd in het beleid worden opgenomen.

Landschap

De Oosterschelde en de Waddenzee zijn aangewezen als staatsnatuurmonument en beschermd natuurmonument. Geen van de geselecteerde locaties tasten het unieke karakter van het landschap in deze gebieden aan, mits rekening wordt gehouden met eisen voor de inrichting van deze locaties. Deze inrichtingseisen zijn weergegeven in paragraaf 4.2.

In juni 2009 is de Waddenzee vanwege het unieke karakter van het gebied aangewezen als Werelderfgoedmonument. Deze aanwijzing leidt niet tot beperkingen bij het realiseren van MZI's.

Veiligheid en scheepvaart

Alle locaties voldoen aan de eisen voor veilige scheepvaart. Voor de inrichting van de geselecteerde locaties heeft het ministerie van Verkeer en Waterstaat eisen geformuleerd. Deze eisen zijn toegelicht in paragraaf 4.1.

Ruimtegebruik en MZI-techniek

Geen van de locaties is gelegen in gebieden die op grond van het Structuurschema Militaire Oefenterreinen gesloten zijn voor MZI's. Alle locaties voldoen aan de eisen voor stroomsnelheid en diepte.

Bezwaren en wensen van belanghebbenden bij de locatiekeuze

Behalve de algemene, wettelijke en dwingende vereisten zijn ook de bezwaren en wensen van belanghebbenden sturend geweest voor de locatiekeuze. Deze bezwaren en wensen zijn wettelijk niet dwingend, maar getracht is er zoveel mogelijk rekening mee te houden bij de keuze en vormgeving van locaties. Daarbij ging het in zijn algemeenheid om de bezwaren en wensen die zijn vermeld in het kader.

Opmerkingen van belanghebbenden die betrokken zijn bij de locatiekeuze

Veiligheid en (recreatie)scheepvaart

- Zorg voor voldoende corridors voor doorvaart, voorkom lange omvaarroutes, ook bij slecht weer.
- Houd MZI's buiten druk bevaren routes door recreatie, met name ook ondiepe geulen (nevenvaarroutes).
- Houd zoveel mogelijk ruimte vrij in de gebieden die worden gebruikt door zeilschepen om te kruisen.
- Vermijd flauw oplopende platen die ideaal zijn voor zeilers in verband met stroomsnelheden.

Visserij

- Behoud de bestaande afsteek- en doorvaartroutes (veel gebruikte routes die buiten de betonde vaarwegen liggen) en zorg voor corridors voor de garnalenvisserij.
- De plaatsen waar intensief op garnalen wordt gevestigd (de randen van diepere geulen) zijn ook geschikt voor MZI's. Probeer de garnalenvisserij daar niet te belemmeren.
- Cluster MZI's op een beperkt aantal locaties, maar probeer deze locaties evenwichtig te verdelen over de gebieden, en voorkom daardoor dat een beperkt aantal vissers alle nadelen ondervinden.
- Houd zoveel mogelijk de gebieden en plaatranden vrij, waar vaste vistuigvissers actief zijn. Houd daar zoveel mogelijk afstand tot de platen en zorg voor corridors.
- Vermijd de directe omgeving van schelpdierkweekpercelen indien dat kan leiden tot voedselconcurrentie (>200 meter).
- Vermijd de directe omgeving van vaste vistuig vakken (>200 meter)

Landschap

- Zorg voor een zo goed mogelijke landschappelijke inpassing van de MZI's.

Ruimtegebruik

- Zoek naar functiecombinaties met andere gebruiksfuncties. Probeer bijvoorbeeld gebruik te maken van mosselkweekpercelen en gebruik MZI's ter begrenzing van andere functies, zoals gesloten gebieden
- Probeer MZI's zoveel mogelijk te clusteren op een beperkt aantal locaties.

De wijze waarop rekening is gehouden met deze bezwaren en wensen is per gebied aangegeven in een achtergronddocument ("van zoekgebieden naar locaties"). De hoofdpunten zijn in dit beleidsdocument weergegeven, waarmee de keuze van de locaties wordt gemotiveerd.

De motivering van de gekozen MZI-locaties

Waddenzee

Het open planproces is gestart met vijftien zoekgebieden. Het doel was om binnen deze locaties 500 hectare in de vrije ruimte aan te wijzen. Als resultaat van de consultaties zijn door verschillende belanghebbenden suggesties gedaan voor nog eens elf zoekgebieden. Alle zesentwintig zoekgebieden zijn in de afweging betrokken.

Bij de keuze en vormgeving van de locaties stonden de natuurbelangen, de veiligheid en de belangen van de garnalen- en vaste vistuigvisserij, de recreatie en de charter(zeil)vloot centraal. Dat legde beperkingen op aan het aantal en de omvang van geschikte locaties. Zo mogelijk is rekening gehouden met de bereikbaarheid van plaatranden ten behoeve van de vaste vistuigvissers en de mogelijkheid voor beroeps- en recreatievaart om bij slecht weer een veilige vaarroute en opper te zoeken onder de platen. Zestien locaties zijn om verschillende redenen afgevalven. Zo bleken in de Waddenzee locaties in het Eijerlandse Gat, het Stortemelk, de Blauwe Slenk en de Doove Balg een te groot risico op verstoring van zeehonden en vogels te kennen. Locaties in het Scheer, de Vlieter en de Westmeep bleken te bestaan uit belangrijke garnalenvisgronden en daarnaast waren er locaties die uit veiligheidsoverwegingen ongewenst zijn (nabij Harlingen en het ankergebied bij Den Helder). Een locatie bij Texel (Laan Hors) is uiteindelijk afgevalven vanwege de aanwezigheid van telecomkabels. Het gebied is zeer dynamisch en de kabels bewegen en liggen soms onbedekt aan de oppervlakte. Er is ruimte nodig voor onderhoud. Het risico op schade aan de kabels door verankeringen van MZI's is bovendien te groot.

De garnalenvissers hebben in onderling overleg met elkaar het advies uitgebracht dat niet alle MZI-locaties in de vrije ruimte (totaal 500 hectare) in het meest westelijke deel van de Waddenzee moeten worden aangelegd, hoewel daar wel de meeste geschikte locaties zijn. Hiermee wordt voorkomen dat de "lasten" van de MZI-locaties uitsluitend op de schouders komen van die vissers die in de westelijke Waddenzee vissen. Daarom is besloten om onder Terschelling (Zuidmeep) een locatie van 80 hectare aan te wijzen en in de Zoutkamperlaag nabij Lauwersoog een locatie van 50 hectare. De overige 370 hectare zijn verdeeld over zeven locaties in het meest westelijk deel (kombergingsgebied Texelstroom) van de Waddenzee.

Voor de ontwikkeling van de Zoutkamperlaag gelden randvoorwaarden, omdat in het convenant voor de transitie van de mosselsector als vertrekpunt is genomen dat geen MZI's worden geplaatst in de oostelijke Waddenzee. Deze randvoorwaarden zijn na overleg tussen de convenantpartijen benoemd. Zij zijn in het beleid opgenomen (zie paragraaf 2.1).

Met betrekking tot de landschappelijke inpassing is zoveel mogelijk gekozen voor locaties op geruime afstand van de kust.

Eén locatie (Texel, Oudeschild) ligt relatief dicht bij de kust. Deze locatie is tevens gepland op een locatie waar waarschijnlijk over enkele jaren een getijdencentrale wordt gerealiseerd. De locatie is in dat geval slechts tijdelijk beschikbaar voor MZI's. In verband daarmee is 45 ha compensatieruimte gereserveerd. Deze compensatieruimte wordt pas ingevuld op het moment dat de locatie Oudeschild zou moeten worden verlaten. De totale oppervlakte voor MZI's in de vrije ruimte in de Waddenzee wordt daarmee 545 ha waarvan maximaal 500 ha. in gebruik is.

Voor de locatie bij de Afsluitdijk zal naar alternatieven worden onderzocht indien ontwikkelingen ten aanzien van de herinrichting van het gebied rond de Afsluitdijk dat noodzakelijk maken.

Bijlage 1 bevat een overzichtskaart met de gekozen locaties in de Waddenzee. Bijlage 2 bevat kaarten per locatie. In onderstaand kader is de keuze van locaties en motivering vanuit gebruikersbelangen gespecificeerd. Ecologie is in dit kader niet opgenomen, daarvoor wordt verwezen naar de passende beoordeling.

Ligging en motivering van de gekozen locaties in de Waddenzee

Nr	Naam	Ha	Omschrijving
1	Malzwin	55	Dit is tot en met 2009 een locatie met MZI-experiment. De locatie ligt binnen de begrenzing die wordt gevormd door de laterale lijnen M4 – M6 – GvS3/M8 (zuidoost) en GvS1 – GvS3/M8 (noord) en de grens van het kabelgebied. De wens van garnalenvisserij en scheepvaart om tussen M4 – M6 westwaarts naar het ankergebied te kunnen varen is gehonoreerd.
2	Zuidwal	50	Dit is tot en met 2009 een locatie met MZI-experiment. De locatie is naar het noordoosten uitgebreid. De noordwestelijke grens is de laterale lijn M5 – M7 – M9 – M11. Tussen de MZI en de plaat Zuidwal blijft vaar- en visruimte voor recreatie, garnalen- en vaste vistuigvisserij. Vanwege dynamiek in de geul moet de MZI mogelijk van tijd tot tijd verschuiven. Daarom is een groter gebied gereserveerd waarbinnen de MZI's jaarlijks gesitueerd moeten worden. De dynamiek bepaalt de exacte ligging binnen de locatie. Geprobeerd wordt daarbij de west- en oostzijde van het gereserveerde gebied zoveel mogelijk vrij te houden voor doorvaart. Vanwege de dynamiek is de volledige locatie dus groter dan 50 ha, maar daarbinnen wordt maximaal 50 ha. met MZI's belegd.
3	Afsluitdijk	45	In de geul evenwijdig aan de Afsluitdijk, ten noordwesten van de laterale lijn AD14 – AD16. Deze locatie ligt minimaal 400 meter uit de Afsluitdijk en levert geen belemmeringen op voor de vaste vistuigen visserij en de recreatie.
4	Texel Oudeschild	45	Een diepe locatie tegen de steenbestorting van de oeververdediging en zeewaarts ruim binnen de laterale lijn T8 – T10. Deze locatie ligt op de plaats waar waarschijnlijk over enkele jaren een getijdencentrale wordt gerealiseerd. De locatie kan daarom mogelijk slechts tijdelijk gebruikt worden voor MZI's.
5	Vogelzand	65 + 25 ²	Rekening houdend met de belangen van de garnalenvisserij en de scheepvaart die vanuit de Breesem en het Scheurrak het Scheer in wil varen, is de locatie zo westelijk mogelijk gelegd. Het meest oostelijke punt ligt nog iets westelijk van de lijn T24 – T27.
6	Scheurrak-Omdraai	40	Een locatie ten zuidwesten van de percelen, waarbij de zuidoostelijke (diepe) grens gelijk loopt met de onderkant van de percelen. Er is een corridor van ca. 80 meter tussen het perceel en de MZI-locatie. Het meest zuidwestelijke punt ligt 140 meter verwijderd van de laterale lijn SO2 – SO4. De begrenzingen van deze locatie zijn nog niet definitief wegens het aantreffen van archeologisch van belang zijnde objecten (scheepswrakken).
7	Gat van Stompe	70 + 20 ³	Op een deel van deze locatie wordt nu experimenteel mosselzaad ingevangen. Belangrijk punt is dat het Gat van Stompe bereikbaar blijft. Dat is geen probleem, er is ruimte genoeg. De zuidelijke grens van de MZI-locatie loopt oost-west en de noordelijke grens volgt de plaatrand op een diepte van 5 meter. Dat geeft ruimte voldoende voor activiteiten van vaste vistuigvisserij. Aan de westkant is ruimte voor verdere uitbreiding tot 90 hectare.
8	Zuidmeep	80	De MZI-locatie ligt ten zuiden van de laterale lijn ZM3 – ZM5 – ZM7 – ZM9 en de plaatrand. Tegen de plaat is een corridor voorzien voor de garnalenvisserij en de (recreatie)scheepvaart van minimaal 120 meter breed. De oostelijke grens ligt in de buurt van de ZM9, de westelijke grens ergens tussen de ZM3 en ZM5.
9	Zoutkamperlaag	50	Dit is tot en met 2009 een locatie met een MZI-experiment. Aan de zuidkant van de Zoutkamperlaag ten westen van de haven van Lauwersoog vanaf de plaats van de huidige experimentele MZI's, tot aan de oostelijke begrenzing van het kabelgebied. De scheepvaart heeft hiervan geen hinder, het vaarwater ligt aan de noordkant van de Zoutkamperlaag. Voor de visserij en de recreatievaart is deze locatie aanvaardbaar.

² Indien de locatie Oudeschild op termijn af moet vallen, is hier 25 ha. compensatieruimte.

³ Indien de locatie Oudeschild op termijn af moet vallen, is hier 20 ha. compensatieruimte.

Voordelta

In de Voordelta is het open planproces gestart met zeven zoekgebieden met het oogmerk om 300 hectare MZI-locaties te vinden. Gedurende het traject is daar nog één zoekgebied aan toegevoegd. De belangrijkste belangen die bij de beoordeling zijn betrokken waren de veilige scheep- en recreatievaart, de garnalenvisserij, de strandgebonden recreatie en de veilige werking van de Oosterscheldkering.

Tijdens een nadere beschouwing bleken er drie locaties te ondiep te zijn voor de gangbare vormen van MZI. Dat zijn de locaties Slijkgat, Haringvlietdam en Springersdiep. Deze vielen dus af. Een vierde locatie (Ribben) nabij de Maasvlakte is afgefallen omdat deze in een vaargeul ligt die gebruikt wordt als kortste vaarroute van de haven van Stellendam naar de Maasgeul/Europort, door zowel hulpdiensten (KNMR) als recreatievaartuigen.

Twee locaties voor de Oosterscheldmond (Krabbegeul en Noordland) zijn op grond van het veiligheidsbeleid afgefallen. Het risico dat de stormvloedkering niet goed zou werken als gevolg van een calamiteit met een MZI werd te groot geacht. De twee overgebleven locaties in het Brouwershavense Gat (Springersdiep bij Bollen van de Ooster en Schaar van Renesse) zijn in visserijtechnische zin geschikt. Echter, het onderhavige gebied heeft een hoog ontwikkelingspotentieel voor de strand- en kustgebonden recreatie (kite- en windsurfen, sportvisbootjes, strandrecreatie). Verder speelt de garnalenvisserij in die gebieden een rol en is een kolonie zeehonden aanwezig op de Bollen van de Ooster. Deze combinatie van factoren maakt de locatie Springersdiep bij Bollen van de Ooster niet mogelijk. Dit betekent dat uitsluitend de locatie in de Schaar van Renesse als MZI-locatie kan worden ingezet. In dit gebied is een aantal ontwikkelingen gaande. Een consortium van overheden en bedrijfsleven onderzoekt momenteel de realisatie van een getijdencentrale en een schutsluis in de Brouwersdam. Dit initiatief wordt uitgewerkt in het kader van "Zicht op de Grevelingen" en wordt kansrijk geacht. De MZI is nabij deze mogelijke ontwikkelingen gepland. Concrete afspraken over realisatie zijn nog niet gemaakt maar de kans dat de centrale en de schutsluis er op enig moment komen moet toch als serieus beschouwd worden, mede met het oog op verbeteren van de waterkwaliteit op de Grevelingen. Ook zijn er diverse recreatieve ontwikkelingen gepland in de nabijheid van de Brouwersdam en de Schaar van Renesse. Om deze redenen wordt de locatie onder voorwaarden ontwikkeld. Deze voorwaarden zijn benoemd in het beleid (zie paragraaf 2.1).

Omdat slechts één locatie voor MZI's kan worden aangewezen vanaf 2010, zal in 2010 nogmaals worden gezocht naar gebieden die (op termijn) in aanmerking kunnen komen. De grote dynamiek in het gebied verandert de omstandigheden voortdurend. Daardoor kunnen niet alleen geschikte gebieden afvallen, maar ook nieuwe geschikte gebieden ontstaan. Daarbij kan ook worden gekeken naar gebieden die een uitdaging vormen voor innovatieve technieken voor de Noordzee.

Ligging en motivering van de gekozen locatie in de Voordelta

Nr	Naam	Ha	Omschrijving
1	Schaar van Renesse	60 ha. (waarbinnen t/m 2013 maximaal 30 ha gerealiseerd wordt)	Op verzoek van garnalenvissers, bootsportvisserij, vaste vistuigenvissers en watersport zover mogelijk van het strand af gelegen (ca. 600 meter van laagwaterlijn), en opgeschoven zoveel mogelijk in de richting van de meetpaal van Rijkswaterstaat. Daar blijft de MZI minimaal 100 meter vandaan, in verband met de bereikbaarheid van de meetpaal.

Oosterschelde

Het open planproces werd gestart met dertien zoekgebieden, met het oogmerk om hierbinnen 200 hectare te vinden. Gaandeweg het proces werden nog drie zoekgebieden toegevoegd. De belangen in de Oosterschelde zijn zeer gevarieerd. Behalve de recreatieve zeil- en motorvaart, is er sprake van zeilwedstrijden, bootvissen, duiken en in beperkte mate walggebonden recreatie. Er is een drukke beroepsscheepvaart, met name tussen de Krammersluizen en Wemeldinge. Behalve een beperkte sleepnetvisserij wordt er veel met vaste vistuigen gevestigd en is de Oosterschelde van groot belang voor schelpdiercultures. Dit laatste is tevens van belang voor het in de hand houden van de ecologische draagkracht. Deze veelheid van functies zijn er de oorzaak van dat vele gebieden zijn afgefallen. Zo zijn om lokale draagkrachtproblemen te voorkomen, vijf locaties afgefallen (Krammer en vier locaties in het Thoolse en Lodijkse Gat). Om uiteenlopende nautische en recreatiebelangen zijn vier locaties afgefallen (Groot Vuilbaard, Schaar van Colijnsplaat, Oost Zeelandbrug en Viane). Vanuit visserijbelangen zijn zes locaties afgefallen (Nunnenplaat, Slikken van Kats, het grootste deel van Neeltje Jans en drie locaties in het Thoolse en Lodijkse Gat).

De geselecteerde vier locaties zijn allen gelegen in een goed doorstroomd gebied, in de nabijheid van de Oosterscheldkering en de Zeelandbrug.

Bijlage 3 bevat een overzichtskaart met de gekozen locaties in de Voordelta en de Oosterschelde. Bijlage 4 bevat een kaartenbijlage met kaarten per locatie.

Ligging en motivering van de gekozen locaties in de Oosterschelde

Nr	Naam	Ha	omschrijving
1	Neeltje Jans	40	Gelegen in de Roompot, ter hoogte van de R24, met een ruime corridor tot aan de percelen en vrijwel tegen de plaat. Door de keuze van het noordoostelijk deel van de oorspronkelijke locatie blijft een groot deel van de plaatrand bereikbaar voor de visserij en wordt een belangrijk duikgebied ontzien.
2	Roggenplaat	25	Kleine locatie tegen de zuidrand van de Roggenplaat en in het oosten grenzend aan een niet verhuurd mosselkweekperceel.
3	Vuilbaard	65	Op de locatie waar nu reeds een aantal experimenten worden uitgevoerd, bestaat de mogelijkheid uit te breiden. Hierbij is rekening gehouden met een veilige vaart van de Overloop van Zierikzee naar de haven van Zierikzee. De op de kaart aangegeven kabels in het gebied zijn niet meer in gebruik.
4	Vondelingsplaat	70	Twee deellocaties die goede mogelijkheden lijken te hebben. Eén locatie ligt buiten het vaarwater boven het niet toegankelijke deel van de Vondelingsplaat, Zuidoost van de laterale lijn EV4 – EV6 (tussen beide kabels), de ander oostelijk van de laterale lijn EV8 – EV10 – O10. Met de kabelbeheerder is afgesproken dat de plaatsing van MZI's in het gebied gemeld zal worden.

De betreffende locaties in de Waddenzee, Oosterschelde en Voordelta worden middels een ministeriële regeling vastgesteld en in de Staatscourant gepubliceerd.

Dynamiek en gebiedswijzigingen

Alle gebieden, vooral in de Waddenzee, zijn onderhevig aan dynamiek. Geulen kunnen zich verplaatsen, verdiepen of verondiepen. Ook MZI-locaties kunnen op kortere of langere termijn minder geschikt worden voor MZI's. Dat betekent dat grenscorrecties nodig kunnen zijn. Hiervoor wordt aangesloten bij de procedures die Rijkswaterstaat hanteert bij het aanpassen van de betoning in verband met geulen die wijzigen door stroming. Bij het aanpassen van een vaargeul of bij het verschuiven van een MZI-locatie blijft de voorgeschreven afstand tussen de vaargeul en MZI's (100 meter) in stand.

Relatie met locaties voor experimenten en voor interim-beleid 2009

Experimenten en interim-beleid in de periode 2001 t/m 2009
Vanaf 2001 is er geëxperimenteerd met MZI's. In 2005 is het beleid neergelegd in de nota "Ruimte voor Zilte oogst". Deze

nota bood de mogelijkheid tot verruiming van het aantal MZI-experimenten in de Waddenzee, de Oosterschelde, het Grevelingenmeer, het Veerse Meer, de Voordelta en de Noordzee. Dit experimenteerbeleid liep tot en met 2007.

In 2008 en 2009 is interim-beleid gevoerd. In 2008 bestond dat uit de voortzetting van de lopende en de start van enkele nieuwe experimenten. In 2009 is het interim-beleid verruimd door, naast de al bestaande ruimte, ruimte aan MZI's te bieden op de mosselkweekpercelen. Voor 2009 betekende dit concreet dat:

- In de Waddenzee op 27 locaties, in de Oosterschelde op 8 en in de Voordelta op 3 locaties experimenten hebben plaatsgevonden. Deze experimenten zijn zowel boven, als buiten de mosselkweekpercelen uitgevoerd en betreffen een voortzetting van de experimenten uit 2008.
- In de Waddenzee in 2009 aanvullend 101 hectare effectieve productieruimte op ca. 30 mosselkweekpercelen is benut in het kader van het interim-beleid.
- In de Oosterschelde in 2009 aanvullend 112 hectare effectieve productieruimte op ca. 50 mosselkweekpercelen is benut in het kader van het interim-beleid.

Beëindigen experimenten vanaf 2010

Het MZI-opschalingsbeleid dat per 1 januari 2010 van kracht wordt heeft tot gevolg dat de experimenten met MZI's worden beëindigd. Vier van de voor het nieuwe beleid gekozen locaties in de Waddenzee (Malzwin, Zuidwal, Gat van Stompe en Zoutkamperlaag) zijn thans in gebruik als experimentele locatie. Ook op de locatie in de Voordelta (Schaar van Renesse) vinden experimenten plaats evenals op één locatie in de Oosterschelde (Vuilbaard).

Experimenten in Grevelingenmeer en Veerse meer

In het Grevelingenmeer en het Veerse Meer zijn ook kleinschalige MZI-experimenten uitgevoerd, maar deze wateren zijn niet betrokken bij het onderzoek naar de mogelijkheden tot opschaling. De belangrijkste reden daarvoor is dat de geschiktheid van deze wateren nog moet worden aangetoond. Er lijken kansen aanwezig voor kleinschalige MZI's, maar een hoge productie mag niet worden verwacht. Mede gelet op de speerfuncties natuur en recreatie die deze wateren kennen, worden deze experimenten in 2010 gehandhaafd, maar niet opgeschaald. In 2010 zal worden gezien of na 2010 in deze gebieden met mosselzaadinvang zal worden doorgedaan.

Inzet van mosselkweekpercelen voor MZI's

Huidig gebruik van de mosselkweekpercelen

In de Waddenzee is 7573 hectare bestemd voor de kweek van mosselen. Van dit totale areaal is naar schatting 3279 hectare bezaaibaar. In de Oosterschelde is 4326 hectare bestemd voor mosselkweek, waarvan 2047 hectare bezaaibaar. Met bezaaibaar worden die (delen van) percelen bedoeld die daadwerkelijk een bijdrage leveren aan het kweekproces en dus een bepaalde productiewaarde hebben.

Er zijn twee redenen waarom mosselkweekpercelen niet volledig gebruikt worden. Enerzijds heeft dit te maken met natuurlijke omstandigheden (dynamiek) binnen de perceelsgrenzen en de dynamische veranderingen die meerdere percelen of gehele perceelsblokken treft, anderzijds komt dit door een verminderde natuurlijke beschikbaarheid van mosselzaad.

Mosselkweekpercelen mogen niet, of slechts in beperkte mate, gebruikt worden door anderen dan de mosselkwekers. Zo mag wel worden gevaren over een mosselperceel, maar er mag niet door derden worden gevestigd. Een uitzondering hierop vormt de visserij met vaste vistuigen, mits voorzien van toestemming van de huurder van het mosselperceel.

Structurele inzet van mosselkweekpercelen voor MZI's

De Waddenzee is groot en bestaat uit geulen, zandplaten en slikken. Het grootste deel van de Waddenzee valt bij eb droog (platen en slikken). Het "economisch bruikbare deel" van de Wadden – de geulen – is daardoor beperkt van omvang. De geulen worden benut door alle vormen van visserij, door de beroeps- en recreatievaart en andere vormen van gebruik. Efficiënt gebruik van die beperkte (geulen)ruimte is daarom van groot belang voor alle gebruikers. De mosselpercelen liggen allemaal in het westelijk deel van de Waddenzee, dat wil zeggen ten westen van het Wantij van Terschelling. De ruimte voor nieuwe functies, zoals MZI's is beperkt en wordt door de andere gebruikers ervaren als het korten op de voor hen beschikbare ruimte.

De Oosterschelde is veel kleiner dan de Waddenzee maar er liggen relatief veel mosselpercelen, vooral aan de randen van de vaak diepe en brede geulen. De Oosterschelde kent een drukke beroeps- en recreatievaart. De mosselkweekpercelen liggen allemaal buiten de Kom van de Oosterschelde. Die is voorbehouden aan de oesterteelt en het verwateren van mosselen die bestemd zijn voor de handel. Voorts vindt in de geulen sleepnetvisserij plaats en is er vaste vistuigvisserij (o.a. op kreeft) in de geulen en op en rond de schelpdierpercelen. De ruimte voor nieuwe functies (o.a. MZI's) is beperkt.

De beleidsopgave voor de opschaling van het MZI's in de Waddenzee gaat ervan uit dat 160 hectare voor MZI's op de mosselkweekpercelen wordt gerealiseerd, naast de gereserveerde 500 ha voor MZI's in de vrije ruimte. Voor de Oosterschelde ligt er geen opgave om een deel van de MZI-ruimte op percelen te vinden, maar binnen de beleidsopgave van totaal 200 hectare wordt uitgegaan van realisatie van MZI's op een nog nader te bepalen deel van de mosselkweekpercelen. Het aandeel van de mosselkweekpercelen bij het plaatsen van MZI's is gebaseerd op indicatieve schattingen van IMARES in de evaluatie van de experimenten 2007.

Om die reden is er behoefte om te onderzoeken of mosselkweekpercelen op structurele wijze ingezet kunnen worden voor MZI's. Dit kan het beslag van MZI's op de vrije ruimte verminderen.

Herijking van mosselkweekpercelen in de Waddenzee en de Oosterschelde

In het Plan van Uitvoering voor het mosselconvenant is overeengekomen dat een herijking van mosselpercelen wordt uitgevoerd. Hierbij wordt het volledige percelenbestand betrokken. Dat houdt in dat de omvang van het bestand en de ligging van de percelen opnieuw wordt bezien. In dat kader wordt ook de beleidsopgave voor MZI's op percelen mogelijk gemaakt. Dit is een proces dat meerdere jaren zal vergen, en eventueel gefaseerd kan worden uitgevoerd, omdat het gaat om gehuurde percelen die thans een rol spelen in de mosselkweek. Dit traject wordt uitgevoerd met betrokkenheid van alle belanghebbenden uit de mosselsector, de garnalensector en andere visserijsectoren en de recreatiesector, natuurorganisaties en bestuurders uit de regio's. De uitkomst moet recht doen aan de belangen van alle gebruikers.

Voortgezet gebruik van mosselkweekpercelen voor MZI's

Een aantal ondernemers heeft in het kader van de experimenten en het interimbeleid MZI-technieken ontwikkeld die specifiek zijn afgestemd op de omstandigheden op het betreffende mosselperceel. Doorgaan met MZI's op deze percelen kan kapitaalvernietiging voorkomen en het leerproces met MZI's op die percelen voortzetten.

Deze percelen kunnen in aanmerking komen voor een Visserijwetvergunning in 2010 om MZI's te exploiteren, als zij voldoen aan de volgende voorwaarden:

- Het moet gaan om percelen die ook in 2009 werden gebruikt voor MZI's.
- Aanwijzen van een perceel voor MZI's moet worden afgestemd met andere sectoren, met name de recreatiesector, en mag hun belangen niet schaden.
- Het aantal hectares dat wordt uitgegeven voor MZI's op percelen wordt in mindering gebracht op het aantal hectares dat wordt uitgegeven voor MZI's buiten de percelen.
- De op de percelen te plaatsen MZI's moeten voldoen aan de eisen die voortkomen uit de Wet beheer Rijkswaterstaatswerken.
- De MZI-activiteit op de percelen moet voldoen aan de eisen die voortkomen uit de Nb-wet 1998. Een passende beoordeling in het kader van de Nb-wet 1998 moet bij de vergunningaanvragen worden ingediend. Dat kan in de vorm van een actualisering of aanvulling op de passende beoordeling voor het MZI-beleid.

De betreffende mosselpercelen die vanaf 2010 kunnen worden gebruikt voor MZI-activiteiten zullen middels een ministeriële regeling worden vastgesteld en in de Staatscourant worden gepubliceerd.

De percelen die in 2010 in gebruik blijven voor MZI's zullen na vaststelling onderdeel zijn van het MZI-beleid voor de periode 2010 t/m 2013. Uit gebruik nemen van die percelen voor MZI's is

wel mogelijk, maar hiervoor vindt in de opschalingsperiode t/m 2013 geen compensatie plaats in de vrije ruimte.

In de periode 2010 t/m 2013 zullen in de Oosterschelde geen andere percelen voor MZI's in gebruik worden genomen dan de percelen die op grond van het bovenstaande worden geselecteerd. Uitbreiding van het gebruik van percelen voor MZI's in het kader van de herijking zal in de Oosterschelde pas plaatsvinden na evaluatie in 2013 in het kader van de volgende opschalingsfase na 2013.

In de Waddenzee maken de aan te wijzen percelen voor MZI's deel uit van de beleidsopgave van 160 ha voor de percelen en kan in de beleidsperiode 2010 t/m 2013 het oppervlak percelen met MZI's verder worden uitgebreid, in het kader van het traject herijking van percelen.

3 Beleid voor opschaling van MZI's

3.1 Beleid

Opschaling MZI's in twee tranches

- In twee tranches worden productiehectares vrijgegeven aan de sector voor opschaling ten behoeve van de transitie. De eerste tranche start in 2010. De tweede tranche start in 2012. Beide tranches omvatten een periode van twee jaar. Op deze wijze hebben de MZI-ondernemers de mogelijkheid om per tranche in twee jaar met geleidelijke investeringen de opschaling van MZI's te realiseren.
- Twee groepen ondernemers mogen MZI's exploiteren:
 - De mosselkwekers die compensatie krijgen voor het verlies van mosselen door sluiten van traditionele mosselvisserijgebieden (de transitie);
 - De experimenteerders die in staat worden gesteld de gedane investeringen in MZI's terug te verdienen in de periode 2010 t/m 2013, omdat de experimenten met ingang van 2010 worden beëindigd (tegemoetkoming aan experimenteerders).

Opschaling in de eerste tranche (2010-2011)

- In de eerste tranche van de opschaling (2010-2011) wordt voor beide groepen gezamenlijk in totaal de volgende hoeveelheid productiehectares uitgegeven:

Tabel: uit te geven productiehectares voor de transitie en voor de tegemoetkoming aan experimenteerders (2010-2011)

	W. Wadden- zee	O. Wadden- zee	Ooster- schelde	Voor- delta	Totaal
Totale omvang (ha)	450	50	200	30	730
uit te geven in eerste tranche (2010-2011)	205	0	110	12	327
Geschatte totale productie (miljoen kg/jaar)	ca. 7,1	0	ca. 4,2	ca. 0,3	ca. 11,5

- Het aantal uit te geven productiehectares kan worden uitgesplitst naar de twee genoemde groepen. De groep ondernemers die de transitie realiseert krijgt als volgt productiehectares toebedeeld:

Tabel: uit te geven productiehectares voor de transitie (2010-2011)

	W. Wadden- zee	O. Wadden- zee	Ooster- schelde	Voor- delta	Totaal
uit te geven in eerste tranche (2010-2011)	ca. 120	0	ca. 80	ca. 5	ca. 205
Geschatte totale productie (miljoen kg/jaar)	ca. 4,5	0	ca. 3,0	ca. 0,1	ca. 7,5

De groep ondernemers die met MZI's heeft geëxperimenteerd krijgt als volgt productiehectares toebedeeld:

Tabel: uit te geven productiehectares voor experimenteerders (2010-2011)

	W. Wadden- zee	O. Wadden- zee	Ooster- schelde	Voor- delta	Totaal
uit te geven in eerste tranche (2010-2011)	ca. 85	0	ca. 30	ca. 7	ca. 122
Geschatte totale productie (miljoen kg/jaar)	ca. 2,6	0	ca. 1,2	ca. 0,2	ca. 4,0

Uit te geven aantal hectares per gebied in de eerste tranche

- Het aantal uit te geven hectares in de eerste tranche wordt verdeeld over alle beschikbare locaties, met uitzondering van de Zoutkamperlaag en de Vondelingsplaat Noord. Dit gebeurt om een goede spreiding over de gebieden te krijgen.
- Het aantal uit te geven hectares op de deellocatie Vondelingsplaat West (25 ha.) zal worden verminderd met het aantal uit te geven hectares op de mosselpercelen in de Oosterschelde (zie paragraaf 2.2).
- Bij een goede spreiding is er geen risico dat de grenzen van ecologische draagkracht worden overschreden. De verdeling over locaties is als volgt en leidt volgens de passende beoordeling niet tot significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelen:

Tabel: het aantal uit te geven hectares per locatie in de eerste tranche van opschaling (2010-2011)

Locatie	Volledige omvang locatie	Uit te geven in eerste tranche 2010-2011
WADDENZEE		
Malzwin	55	40
Zuidwal	50	40
Afsluitdijk	45	15
Texel Oudeschild	45	15
Vogelzand	65	25
Scheurrak-Omdraai	40	10
Gat van Stompe	70	25
Zuidmeep	80	35
Zoutkamperlaag	50	0
Totaal Waddenzee	500	205
OOSTERSCHELDE		
Neeltje Jans	40	20
Roggenplaat	25	15
Vuilbaard	65	50
Vondelingsplaat	70	25
Totaal Oosterschelde	200	110
VOORDELTA		
Schaar van Renesse	30	12
Totaal Voordelta	30	12

Opschaling in de tweede tranche (2012-2013)

- Voor de tweede tranche (2012-2013) kan op dit moment nog geen besluit over het aantal hectares worden genomen. Dat aantal hangt af van de ervaringen met de invang van mosselzaad in de eerste tranche en zal worden bepaald in 2011, bij de voorbereiding van de tweede tranche van uitgifte.
- Na voltooiing van de tweede tranche in 2013 wordt gestreefd naar een geschatte productie van ca. 12,5 miljoen kg in het kader van de transitie. De verdeling over de gebieden is als volgt:
 - Oosterschelde: ca. 4,0 miljoen kg
 - Waddenzee: ca. 8,5 miljoen kg (waarvan mogelijk ca. 1,0 miljoen kg in de oostelijke Waddenzee)
 - Voordelta: ca. 0,1 miljoen kg (indien opschaling tot 30 ha plaatsvindt: ca. 0,5 miljoen kg)
- In de tweede opschalingstranche blijft het aantal hectares voor de ondernemers die investeringen in experimenten kunnen terugverdienen gelijk aan de eerste opschalingstranche.

Het MZI-zaad dat meetelt om de volgende sluiting in het kader van de transitie te bepalen

- Voor het besluit over een volgende stap in de sluiting van gebieden voor de mosselvisserij op de vrije mosselbanken in de Waddenzee is bepalend of het verlies van bodemmosselen als gevolg van de voorgaande sluitingsstap is gecompenseerd. Bij deze berekening telt uitsluitend het mosselzaad mee dat

wordt ingevangen in het kader van de transitie.

- Als in 2013 de regeling voor tegemoetkoming van experimenteerdere wordt beëindigd, kunnen de ondernemers die de transitie realiseren deze locaties in gebruik nemen. Vanaf dat moment telt het mosselzaad op die locaties wel mee in de berekeningen voor het sluiten van nieuwe gebieden.
- Wel moet de invang van de totale hoeveelheid mosselzaad van beide categorieën (transitie en tegemoetkoming experimenteerdere) vanaf 2010 passen binnen de grenzen van de ecologische draagkracht.

Sturing op draagkracht

- Bij de eerste opschalingstranche (2010-2011) wordt een beperkt aantal productiehectares vrijgegeven waarmee vast staat dat de grenzen van ecologische draagkracht niet benaderd worden.
- Bij volgende opschalingstranches (vanaf 2012) bestaat de kans dat grenzen van ecologische draagkracht benaderd worden. Daarom is voor het beleid een sturingsmodel ontwikkeld dat de invangcapaciteit kan beheersen en daarmee kan voorkomen dat ecologische grenzen worden overschreden (bijlage 5).
- In de tweede opschalingstranche (2012-2013) wordt met de kennis van dat moment bezien of inzet van het sturingsmodel nodig is. De komende jaren worden benut om het model te valideren met praktijkgegevens en daarmee beter inzetbaar te maken.

3.2 Motivering van het beleid

Afspraken over opschaling van MZI's in het mosselconvenant

In stappen vanaf 2009 tot 2020 wordt de bevissing van natuurlijke mosselbanken in de Waddenzee vervangen door technieken die geen bodemberoering veroorzaken. In eerste instantie zijn dat MZI's en later kunnen dat ook andere innovaties zijn zoals broedhuizen voor mosselzaad en MZI's op zee. Streefbeeld voor het jaar 2020 is een duurzame mosselsector waarbij geen bodemberoerende visserij meer in de Waddenzee plaatsvindt. Het gaat hierbij om de visserij buiten de mosselkweekpercelen.

Per sluitingsstap wordt 20% van het aanwezige areaal aan mosselbanken in de Waddenzee niet meer bevestigd. Zodra de hoeveelheid mosselen die niet meer wordt opgevisst, is teruggevoerd via niet-bodemberoerende technieken, wordt een volgende sluitingsstap van 20% gezet. Deze transitie van bodemvisserij naar nieuwe technieken heeft betrekking op een oogst van 40 miljoen kg uit de voorjaars- en najaarsvisserij tezamen per jaar. Deze hoeveelheid is de gemiddelde vangst uit de Nederlandse Waddenzee in de periode 1991-2005. Het streven is dus jaarlijks 40 miljoen kg mosselen met innovatieve technieken te winnen. Voorlopig wordt er daarbij van uitgegaan dat het rendement van de kweek van mosselzaad uit de alternatieve bronnen gelijk is aan dat van opgevisste mosselen.

Uit jaarlijkse monitoring moet blijken of die voorlopige aanname correct is, of dat daarvoor nog gecorrigeerd moet worden. Een lager kweekrendement betekent dat meer mosselzaad uit alternatieve bronnen moet worden gewonnen. De 40 miljoen kg per jaar is geen plafond: dat wordt bepaald door andere factoren, zoals ecologische draagkracht. Er kan met nieuwe technieken dus uiteindelijk meer mosselzaad worden verkregen mits dit mogelijk is binnen de ecologische draagkracht van de Oosterschelde, Voordelta en de Waddenzee.

De voorjaarsvisserij bedraagt gemiddeld 2/3 van de totale visserij. Een sluitingsstap van 20% komt daarmee overeen met 5,5 miljoen kg mosselzaad. Per opschalingsstap voor MZI's moet daarom geprobeerd worden jaarlijks 5,5 miljoen kg mosselzaad in te vangen.

De eerste sluitingsstap van 20% is gezet in 2009. Als inspanningsverplichting is in het convenant overeengekomen dat in 2011 een tweede stap van sluiting wordt gezet.

Toelichting beleid voor opschaling van MZI's

In het beleid worden schattingen gehanteerd over in te vangen hoeveelheden mosselzaad met MZI's in de beleidsperiode 2010 t/m 2013. Daarbij moet bedacht worden dat de kennis over MZI's weliswaar groeit, maar nog beperkt is. De getallen die hier worden genoemd zijn daarom niet meer dan schattingen op basis van de ervaringen met experimenten in de afgelopen jaren. De praktijk zal in de komende beleidsperiode moeten aangeven of deze rendementen realistisch zijn.

De minister van LNV heeft op 31 augustus 2009 een besluit genomen over de verdeling van MZI-locaties (Kamerstuknummer II, 2008/09, 29 675, nr. 82). Het besluit maakt onderscheid in drie groepen:

1. De ondernemers uit de mosselsector: zij die een visvergunning hebben om in het voor- en najaar op mosselen te mogen vissen en die getroffen worden door de stapsgewijze sluiting van de bodemvisserij.
2. De ondernemers die de afgelopen jaren met MZI's hebben geëxperimenteerd: hiertoe behoren ondernemers uit de mosselsector en ondernemers van buiten de mosselsector. Deze ondernemers hebben veelal grote investeringen gedaan en hebben als "voorloper" de MZI's tot een serieus alternatief voor de bodemvisserij ontwikkeld.
3. Overige vissers die door plaatsing van MZI's in hun bedrijfsvoering beperkt worden. Het betreft hier met name de garnalenvissers en de kleinschalige vissers die met vaste vistuigen en staand want vissen.

Het MZI-beleid betreft de eerste twee groepen. De eerste groep zijn de ondernemers die de transitieverplichting hebben op basis van het mosselconvenant. De tweede groep zal in staat worden gesteld de investeringen terug te verdienen in de periode 2010 t/m 2013.

Op de derde groep, de overige vissers, heeft dit beleid geen betrekking. De kleinschalige vissers hebben gevraagd ook mosselzaad in te mogen vangen. Aan de regio's is gevraagd om een beleidsadvies over mosselzaadinvang door deze groep vissers aan de minister van LNV uit te brengen. Randvoorwaarde voor nog op te stellen beleid voor deze groep is dat het om zodanig kleinschalige zaadinvang gaat, dat de opschalingsruimte voor de transitie van de mosselsector binnen de ecologische draagkracht niet wordt beperkt.

Toelichting beleid in de periode 2010 t/m 2013 ten behoeve van de transitie

De situatie in 2009

In 2009 is interim-beleid voor MZI's gevoerd: dat wil zeggen dat de mogelijkheid is geboden MZI's te plaatsen op de mosselkweekpercelen. Dat is gedaan om de periode te overbruggen tot 2010, als het MZI-beleid van kracht wordt. In de Waddenzee en Oosterschelde tezamen gaat het in het interim-beleid om 101, respectievelijk 112 MZI-productiehectares op de percelen. Op basis van het gemiddelde van de invang in 2007 en 2008 in de Oosterschelde en op de percelen in de Waddenzee is het mogelijk dat met dit aantal productiehectares in 2009 ca. 5 miljoen kg mosselzaad kan worden ingevangen. Dit is niet meer dan een globale schatting: de jaarlijkse invang kan sterk fluctueren gezien de nog relatieve onbekendheid met de MZI-techniek en de (omgevings)factoren die van invloed zijn op het invangrendement. De beleidsdoelstelling voor 2010 is dat minimaal deze hoeveelheid mosselzaad ingevangen wordt.

De opschaling vanaf 2010

Er zijn meerdere redenen om de opschaling van MZI's vanaf 2010 geleidelijk te laten plaatsvinden:

1. *De afspraken in het convenant*
Stapsgewijs worden gebieden gesloten voor de bodemvisserij. Als een sluitingsstap is gecompenseerd met mosselzaad uit andere bronnen, wordt een nieuw gebied gesloten. De eerste sluiting heeft in 2009 plaatsgevonden. Om deze sluiting te compenseren moet jaarlijks tenminste 5,5 miljoen kg uit andere bronnen worden gewonnen⁴.
2. *Leren en investeren vraagt een geleidelijke aanpak*
De mosselsector ontwikkelt nieuwe technieken die veelbelovend zijn, maar hun succes nog moeten bewijzen. Er moet nog veel geleerd worden om de technieken te verbeteren en aan te passen aan de omgevingsfactoren die het succes van de invang en van de opkweek van MZI-zaad bepalen. Het leertraject en de grote investeringen die hiermee gemoeid zijn, vragen om een geleidelijk opschalingstempo.
3. *Voorzichtige omgang met de natuur is geboden*
Om de MZI's goed te kunnen monitoren en negatieve gevolgen te voorkomen is een stapsgewijze en geleidelijke opschaling noodzakelijk. Het beleid zet in op een opschalingstempo waarin de gevolgen voor de natuur zo beperkt mogelijk zijn en dat voldoet aan de vereisten van de Nb-wet 1998.

Er worden daarom in twee tranches productiehectares vrijgegeven voor opschaling ten behoeve van de transitie. De eerste tranche start in 2010. De tweede tranche start in 2012. Beide tranches omvatten daarmee een periode van 2 jaar in de beleidsperiode 2010 t/m 2013. Op deze wijze hebben de MZI-ondernemers de mogelijkheid om per tranche in 2 jaar met geleidelijke investeringen de opschaling van MZI's te realiseren. Deze geleidelijke opschaling biedt bovendien de zekerheid dat geen significante negatieve gevolgen voor de natuur ontstaan.

Bij het bepalen van het aantal vrij te geven hectares voor de eerste tranche (2010-2011) is uitgegaan van de rendementen die in 2008 zijn behaald (bron IMARES: evaluatie experimenten 2008). Voor de Waddenzee en Oosterschelde is uitgegaan van het gemiddelde rendement van geulen en percelen (38.000 kg/ha). Voor de Voordelta was het rendement 26.000 kg/ha. Voor de tweede tranche kan op dit moment nog geen besluit over het aantal uit te geven hectares worden genomen. Dat hangt af van de ervaringen met de invang van mosselzaad in de eerste tranche.

Toelichting beleid voor het beschikbaar stellen van ruimte voor ondernemers die hebben geëxperimenteerd

MZI's mogen niet alleen worden geëxploiteerd door de mosselondernemers die met MZI's het verlies van mosselen door het sluiten van de bodemvisserij zullen moeten compenseren. Ook de ondernemers die in de afgelopen jaren hebben geëxperimenteerd met MZI's krijgen de mogelijkheid om MZI's te exploiteren, voor een tijdelijke periode tot en met 2013. Een deel van deze ondernemers is afkomstig uit de mosselsector en vist ook op mosselen. Voor een toelichting op het beleid voor deze groep wordt naar de voornoemde Kamerbrief verwezen.

Voor de ondernemers die de afgelopen jaren hebben geëxperimenteerd worden in de W. Waddenzee bijna 85 hectare gereserveerd, in de Oosterschelde ca. 30 hectare en in de Voordelta ruim 7 hectare. Naar verwachting kan dat leiden tot een productie van ca. 2,6 miljoen kg mosselzaad in de Waddenzee, van ca. 1,2 miljoen kg in de Oosterschelde en van ca. 0,2 miljoen kg in de Voordelta. Dit is de productie die met de experimenten ook in 2008 is geleverd.

De gevolgen van het beleid voor de ecologische draagkracht op locaties

Het belang van de ecologische draagkracht

Mosselen filteren het water en nemen daaruit algen op. Ook mosselbroed aan MZI's heeft een voedselbehoefte. De algen die door mosselbroed worden opgenomen, kunnen niet meer worden gegeten door andere organismen. Anderzijds kunnen de uitwerpselen van mosselen weer als voedsel dienen voor andere organismen. Concurrentie om voedsel kan optreden. De vraag is hoeveel mosselbroed met MZI's kan worden ingevangen zonder

dat de voedselvoorziening voor de mosselen zelf en voor andere organismen negatief wordt beïnvloed. Dat is wat met de ecologische draagkracht wordt bedoeld. Over de ecologische draagkracht is nog veel onbekend. Op dit moment is het niet mogelijk exact te bepalen welke hoeveelheid mosselzaad aan MZI's goed ecologisch inpasbaar is. De opschaling van MZI's dient daarom zorgvuldig plaats te vinden. Risico's op overschrijding van ecologische draagkracht moeten geminimaliseerd worden. De uitvoering van het MZI-beleid zal worden gemonitord, waarbij de gevolgen van MZI's op de draagkracht worden onderzocht. Er is een evaluatie afgesproken in 2013. Getracht wordt op dat moment beter inzicht te hebben in de ecologische draagkracht en de inpasbaarheid van MZI's.

Veilige grenzen voor de ecologische draagkracht

In het kader van de plantoets voor het opschalingsbeleid is een passende beoordeling uitgevoerd (Natuurbeschermingswet 1998, art. 19j). In deze passende beoordeling is uitgegaan van de filtratiedruk als maat voor het aandeel van de mosselen in de consumptie van voedsel. De hoeveelheid water die per tijdseenheid door de MZI-mosselen wordt gefiltreerd in verhouding tot het totale volume van een bepaald gebied, geeft de filtratiedruk in procenten per dag. Deze benadering is ook gekozen in de eerdere evaluaties van de MZI's. Er is géén algemeen geldende veilige grens – in termen van filtratiedruk – aan te geven waaronder er geen significante effecten plaatsvinden. Dit moet van getijdensysteem tot getijdensysteem apart beoordeeld worden, en vaak ook nog apart per deelgebied binnen elk systeem. In de passende beoordeling zijn de Oosterschelde en de Waddenzee daarom ingedeeld in deelgebieden, waarin de locaties zijn gelegen. Per deelgebied is vervolgens de filtratiedruk berekend en is nagegaan wat de betekenis is van deze filtratiedruk voor het ecosysteem.

Voor de Voordelta concludeert IMARES dat de draagkracht onbeperkt is vanwege de voortdurende uitwisseling van water en voedsel tussen de Voordelta en de Noordzee.

Het beleid voor de periode 2010 tot en met 2013 stuurt erop dat de invang van mosselzaad met MZI's geen significante gevolgen heeft voor de instandhoudingsdoelen. Hieronder worden de resultaten besproken van de passende beoordeling voor het aspect draagkracht.

Resultaten passende beoordeling ecologische draagkracht

De benodigde hectares in de periode 2010-2011 (eerste tranche van de opschaling) voor zowel de transitie als voor de tegemoetkoming vanwege het beëindigen van de experimenten, zijn verdeeld over de beschikbare locaties. Bij volgende opschalingsstappen kunnen dan aan alle locaties nieuwe MZI's worden toegevoegd. Door deze geleidelijke opschaling per locatie ontstaat ook een geleidelijke verdichting van MZI's per locatie.

⁴ Een sluitingsstap van 20% komt overeen met 5,5 miljoen kg mosselzaad. Per opschalingsstap voor MZI's moet daarom geprobeerd worden jaarlijks 5,5 miljoen kg mosselzaad in te vangen.

Met geleidelijke opschaling per locatie wordt voorkomen dat bij de eerste opschaling lokaal teveel beslag op de draagkracht wordt gelegd. De passende beoordeling voor het beleid toont aan dat deze verdeling ecologisch goed inpasbaar is.

De filtratiedruk en voedselconsumptie bedraagt voor de eerste tranche (2010-2011) voor de deelgebieden in de Waddenzee veelal maximaal ca. 4% per dag. De conclusie in de passende beoordeling is dat de effecten van de MZI's in de omvang van de eerste tranche met een productie van 7,1 miljoen kg per jaar als niet significant kan worden beschouwd voor de instandhoudingdoelen. De filtratiedruk en voedselconsumptie bedraagt voor de eerste tranche (2010-2011) voor ieder deelgebied in de Oosterschelde maximaal ca. 4% per dag. Mede omdat de MZI-filtratiedruk waarschijnlijk eerder over- dan onderschat is, is de conclusie dat de effecten van de MZI's in de omvang van de eerste tranche van opschaling met een productie van 4,2 miljoen kg per jaar als niet significant kan worden beschouwd voor de instandhoudingdoelen.

Omdat in de Voordelta geen draagkrachtprobleem kan ontstaan, is de hoeveelheid in te vangen MZI-zaad niet sturend in de reservering en ontwikkeling van MZI-ruimte. De beschikbare ruimte kan volledig worden benut.

De relatie tussen de opschaling van MZI's en de sluiting van gebieden

In 2009 is een eerste gebied voor de bodemvisserij gesloten. Het convenant bevat de inspanningsverplichting om in 2011 een tweede gebied te sluiten. Dat is mogelijk met de voorziene opschaling in de jaren 2010-2011, als de verwachtingen over de invang uitkomen. In 2013 is vervolgens, weer met het voorbehoud dat de MZI's succesvol zijn, een derde sluiting mogelijk. Jaarlijks wordt de hoeveelheid ingevangen mosselzaad vastgesteld. Als vastgesteld is dat een sluitingsstap is gecompenseerd, kan een volgende sluitingsstap gemaakt worden. Om vanuit het ministerie van LNV voldoende zicht te houden op de daadwerkelijk ingevangen hoeveelheden zal in de door haar te verstrekken relevante vergunningen een rapportageverplichting worden opgenomen.

Een belangrijke vraag is welk mosselzaad meetelt voor de berekening om een volgende sluitingsstap te maken:

1. uitsluitend het mosselzaad dat wordt ingevangen om het verlies van bodemmosselen als grondstof voor de kweek te compenseren, volgens de principes in het convenant?

Of daarbij ook:

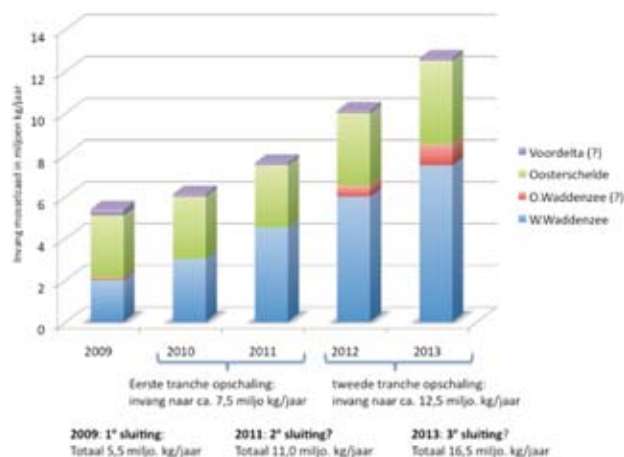
2. het mosselzaad dat wordt ingevangen met MZI's om als tegemoetkoming aan de ondernemers die hebben geëxperimenteerd?

Het antwoord hierop is dat alleen de eerste categorie meetelt. Als ook de tweede categorie mee zou tellen zou dat er namelijk toe leiden dat een nieuw gebied al gesloten wordt voor de bodemvisserij als ondernemers de voorgaande sluiting nog niet hebben kunnen compenseren met MZI-zaad.

Wel moet de invang van de totale hoeveelheid mosselzaad passen binnen de grenzen van de ecologische draagkracht.

Figuur 1 geeft een schematische weergave van de relatie tussen de sluiting van gebieden voor de bodemvisserij en de opschaling van de MZI's in de beleidsperiode 2010 tot en met 2013. Hierin is de ruimte voor experimenteerders niet meegenomen. Zoals gezegd: de getallen zijn niet meer dan verwachtingen op basis van de ervaringen in de afgelopen jaren. De praktijk kan anders uitpakken.

Figuur 1: Schematische weergave van de relatie tussen sluiting van gebieden voor bodemvisserij en opschaling van MZI's ten behoeve van de transitie in de beleidsperiode 2010 tot en met 2013. De Voordelta en Oostelijke Waddenzee zijn weergegeven met vraagtekens omdat over de (verdere) opschaling van MZI's in die gebieden pas in 2012 besloten wordt.

De invloed van de tegemoetkoming aan experimenteerders op het tempo van opschalen

De experimenteerders krijgen met ingang van 2010 ruimte vergund om nog vier jaar MZI's te exploiteren. Daarmee kunnen investeringen voor de experimenten worden terugverdiend. Deze vergunningen leggen beslag op de ecologische draagkracht. Tot en met 2013 kan naar schatting ca. 4 miljoen kg mosselzaad per jaar worden ingevangen. De vergunningen hebben geen invloed op het tempo van de transitie omdat de draagkrachtgrenzen niet worden overschreden. Figuur 2 maakt dit duidelijk.

Figuur 2: Schematische weergave van de tegemoetkoming aan de experimenteerders op de transitie

Beheersen van de draagkracht en sturingsmethoden

De noodzaak van sturing

Bij de beoogde opschaling van MZI's in de tweede tranche (vanaf 2012) kunnen op enig moment veilige grenzen van de ecologische draagkracht worden bereikt. Bepalend hierbij is de intensiteit waarmee binnen de MZI-gebieden installaties worden ingezet (invangcapaciteit per hectare). Daarom worden in het beleid waarborgen ingebouwd die (locale) draagkrachtproblemen voorkomen. Dat kan op twee manieren:

1. Beperken van de invangcapaciteit binnen de beschikbare ruimte (uitgifte van productiemiddelen).
2. een zodanig beperkte uitgifte van MZI-gebieden, dat met de nu bekende productie per hectare, overschrijding van de ecologische draagkracht wordt uitgesloten (uitgifte van hectares).

Een model voor sturing op hectares

Sturing op hectares is een eenvoudiger methode. Op basis van de rendementen met MZI's zoals bepaald in de evaluaties in 2007 en in 2008 kan worden bepaald hoeveel MZI-zaad per hectare kan worden ingevangen. Zo kan het aantal hectares worden bepaald dat maximaal kan worden uitgegeven om geen grenzen van ecologische draagkracht te overschrijden. Daarbij wordt een spreiding toegepast om lokale draagkrachtproblemen te voorkomen.

Een model voor sturing op invangcapaciteit (uitgifte van productiemiddelen)

Op grond van de gegevens die tijdens de monitoring van de experimentele periode zijn verzameld, heeft IMARES voor de meest gangbare MZI-methoden berekend wat de gemiddelde invangresultaten zijn per standaard MZI. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen systemen die als substraat gebruik maken van netten (invang per m²) en touw (invang per m¹). Deze gegevens zijn te extrapoleren naar een productie per hectare. De gebruikte cijfers zijn slechts van een beperkte periode en dienen in de

komende jaren gevalideerd te worden door een zorgvuldige monitoring van de resultaten van MZI's.

Deze benadering maakt het mogelijk te berekenen hoeveel substraat en oppervlakte maximaal kan worden uitgegeven zonder grenzen van ecologische draagkracht te overschrijden. In bijlage 5 zijn daarvan rekenvoorbeelden gegeven.

Een werkgroep van deskundigen heeft een advies opgesteld over het sturingsmodel op invangcapaciteit (volledig opgenomen als bijlage 5). De werkgroep heeft geconcludeerd dat de mosselsector het best gebaat is bij een stabiele situatie, waarbij voldoende waarborg bestaat dat een houdbare

Natuurbeschermingswetvergunning kan worden afgegeven. Belangrijke voorwaarde daarvoor is dat de veilig geachte grenzen voor ecologische draagkracht niet worden overschreden. De werkgroep heeft voorkeur voor het sturen op MZI-inzet in situaties waarin de draagkrachtgrenzen benaderd dan wel overschreden zouden kunnen worden.

Sturing op hectares of sturing op invangcapaciteit

Zolang grenzen van ecologische draagkracht met zekerheid niet worden overschreden is sturing op hectares voldoende. In de eerste opschalingstranche (2010-2011) is dit sturingsprincipe toegepast omdat een beperkt aantal productiehectares wordt uitgegeven. Daarmee wordt de eerste sluitingsstap gecompenseerd. In deze eerste opschaling worden de grenzen van ecologische draagkracht niet benaderd. Sturing op limiteren van productiemiddelen is in deze eerste tranche van opschaling daarom niet aan de orde. De beschikbaar te stellen productiehectares worden wel verdeeld over alle MZI-locaties. Zo ontstaat een evenwichtige verdeling over de volledige MZI-ruimte die goed ecologisch inpasbaar is en andere functies van die gebieden niet onnodig belemmert.

Bij de tweede opschalingstranche (2012-2013) wordt aan de hand van de dan best beschikbare kennis bezien of het dan noodzakelijk is om te sturen op de inzet van MZI's in plaats van op hectares. De komende jaren worden benut om het sturingsmodel te valideren, zodat het toepasbaar is bij volgende opschalingsstappen.

4. Beleid voor inpassing van MZI's

4.1 Beleid

Veiligheid, markering en overige voorschriften met betrekking tot water- en vaarwegbeheer

- Eisen voor veiligheid, markering en andere voorschriften worden in de vergunningverlening op grond van de Wet beheer Rijkswaterstaatswerken (vanaf 22 december 2009 de Waterwet) opgelegd conform de beheersnotitie van Rijkswaterstaat ("Beleidslijn RWS t.a.v. Mosselvisserijsector, dd. 19 juni 2009, zonder kenmerk).

Landschappelijke inpassing

- Voor alle locaties en technieken wordt gekozen voor één kleurstelling (kleurcode Navy Grey; RAL 7035 of RAL 7045).
- De landschappelijke inpassing van de MZI's op de locaties wordt door landschapsdeskundigen samen met betrokken bestuursorganen en andere belanghebbenden in 2011 geëvalueerd. De inzichten die daarbij door voortschrijdend inzicht worden opgedaan, kunnen leiden tot meer specifieke voorschriften voor landschappelijke inpassing voor de opschaling van MZI's vanaf 2012.

4.2 Motivering van het beleid

Veiligheid, markering en overige voorschriften met betrekking tot water- en vaarwegbeheer

MZI's zijn obstakels voor de scheepvaart. Er dienen maatregelen genomen te worden om de onveiligheid voor andere gebruikers zoveel mogelijk te beperken. Rijkswaterstaat heeft een beheersnotitie opgesteld ten behoeve van de vergunningverlening aan MZI's ("Beleidslijn RWS t.a.v. Mosselvisserijsector, dd. 19 juni 2009, zonder kenmerk). De beheersnotitie regelt met name:

- Afstanden van MZI's tot betonde vaargeulen
- Markeringen en eventuele verlichting
- De periode waarin MZI's aanwezig mogen zijn
- Aanleg en verwijderen van MZI-installaties
- Schade door toedoen van MZI's

Alle MZI-locaties in de vrije ruimte voldoen aan de randvoorwaarden van Rijkswaterstaat.

Landschappelijke inpassing van MZI's

Wettelijk kader

Zowel de Waddenzee als de Oosterschelde zijn aangewezen als staatsnatuurmonument en beschermd natuurmonument. Vanuit deze aanwijzingen gelden er ook eisen met betrekking tot de landschappelijke inpassing.

Voor de Oosterschelde en Waddenzee is het volgende opgenomen in de aanwijzing als staats- of beschermd natuurmonument:

"De Oosterschelde/Waddenzee wordt ervaren als een gebied van bijzonder landschappelijke schoonheid. Het weidse karakter, het vrije spel der elementen, de voortdurende wijzigingen in de grenzen van land en water, en de grote vormenrijkdom bieden de mogelijkheid tot het opdoen van wisselende en boeiende ervaringen en zijn wezenlijke elementen van het gebied. Hierbij is essentieel, dat de invloed van de menselijke activiteiten (visserij, recreatie en scheepvaart) in het niet zinkt bij het stempel dat de natuurlijke elementen op de Oosterschelde drukt. Een gebied van dergelijke omvang, waarin de mens zijn verbondenheid met natuur- en landschap ten volle kan ervaren heeft een hoge uniciteit."

Voor de Waddenzee is hier nog het volgende aan toegevoegd: "Het landschap kenmerkt zich door zijn vrijwel ongeschonden en open karakter. Van wezenlijk belang is voorts de in het gebied heersende rust."

Daarnaast gelden voor de Waddenzee de volgende eisen vanuit de PKB: "Duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap. De te beschermen kernkwaliteiten Waddenzee: natuurlijke rijkdommen, horizon en samenhang; landschappelijke kwaliteiten: rust, weidsheid, open horizon en natuurlijke inclusief duisternis."

Proces onderzoek landschappelijke waarden

In kader van het opschalingsbeleid is aan Dienst Landelijk gebied (DLG) de opdracht verleend om landschapsdeskundigen samen met alle belanghebbende partijen een gezamenlijk toetsingskader te laten ontwikkelen met criteria voor landschappelijke inpassing. Door middel van workshops met belanghebbenden is een vijftal landschapstypes omschreven. Getracht is bij deze landschapstypes de diverse vormen van MZI's te plaatsen. Voor zowel de Waddenzee als de Oosterschelde en Voordelta zijn de volgende landschapstypes onderscheiden:

- Open zee en Platen landschap
- Dijklandschap
- Havenlandschap
- Kunstwerken landschap
- Natuurlijk landschap

De locaties zijn als volgt ingedeeld in landschapstypen:

Landschapstype	locatie
Open zee en platenlandschap	Vogelzand (W'zee) Gat van Stompe (W'zee) Zuidmeep (W'zee) Roggenplaat (O'schelde) Vondelingsplaat (O'schelde) Schaar van Renesse (Voordelta)
Dijklandschap	Oudeschild (W'zee)
Havenlandschap	Malzwin (W'zee) Zuidwal (W'zee)
Kunstwerkenlandschap	Zoutkamperlaag (W'zee) Afsluitdijk (W'zee) Neeltje Jans (O'schelde) Vuilbaard (O'schelde)

Aan deze landschapstypes zijn diverse kenmerken toegedeeld, die vervolgens vanuit de landschappelijke vereisten, de gewenste kenmerken van een MZI op bepaalde locaties zouden kunnen bepalen. Hierbij is gekeken naar generieke aspecten zoals de schaalgrootte, de vorm van de installatie en de kleurkeuzes.

Onderbouwing van beleid

Uit de workshops en de daarop volgende analyse door landschapsdeskundigen is gebleken dat concrete voorschriften ten aanzien van specifieke soorten en uitvoeringsvormen van MZI-systemen, in relatie tot de vijf onderscheiden landschapstypes, vooralsnog onvoldoende te onderbouwen zijn vanuit de huidige, experimentele MZI-situatie in de betrokken beschermde gebieden. Omgekeerd: de diverse MZI-systemen kunnen met andere woorden (nog) niet objectief aan een type landschap worden gekoppeld. Het onderscheid tussen de systemen is te gering. In de praktijk passen bijvoorbeeld zowel drijvende lijnen als tonnen in meerdere landschappelijke situaties.

Wel wordt vanuit bovengenoemde DLG-analyse voor alle MZI-systemen geconcludeerd dat het noodzakelijk is dat dezelfde kleur drijvers wordt toegepast (kleurcode Navy Grey; RAL 7035 of RAL 7045), zodat het landschappelijk schoon niet wordt aangetast. Indien ondernemers momenteel gebruik maken van andere kleuren drijvers, zal in de vergunningen een overgangstermijn worden opgenomen.

Evaluatie

Momenteel is er vanuit de huidige experimentele praktijksituatie nog te weinig kennis beschikbaar om voldoende onderbouwde uitspraken te kunnen doen over de grootschalige landschappelijke inpassing van MZI's zoals voorzien in het opschalingsbeleid (behoudens de kleurstelling van de systemen, zie ook hierboven). Daarom is het noodzakelijk om in het kader van de verdere opschaling na 2011 de landschappelijke inpassing van de in 2010 en 2011 operationele MZI's op de gekozen locaties

door landschapsdeskundigen samen met betrokken bestuursorganen en andere belanghebbenden in 2011 te evalueren. De inzichten die daarbij door voortschrijdend inzicht worden opgedaan, kunnen leiden tot meer specifieke voorschriften voor landschappelijke inpassing.

5. Uitvoeringsaspecten en vergunningverlening

Dit hoofdstuk bevat de hoofdlijn van de vergunningverlening voor MZI's in de Waddenzee, de Voordelta en de Oosterschelde. Het visrecht in deze wateren behoort voor het overgrote deel toe aan de Staat. Het vangen van mossellarven en het oogsten van mosselzaad is een vorm van gebruik van dit visrecht. De ondernemers die op grond van dit beleid mogen vissen met MZI's krijgen daarvoor op aanvraag een privaatrechtelijke toestemming. Daarnaast dienen zij te beschikken over de benodigde publiekrechtelijke documenten.

5.1 Juridische status van MZI's

Een MZI is een vistuig dat door ankers of anderszins op zijn plaats wordt gehouden en derhalve behoort tot de "vaste vistuigen" in de zin van de Visserijwet 1963 en door zijn uitvoering bestemd en geschikt voor het vangen van schelpdieren.

Op grond van artikel 17 van de Uitvoeringsregeling visserij is het verboden te vissen met enig vistuig geschikt voor het vangen van schelpdieren in onder andere het zeegebied en de kustwateren. Het gebruik van een MZI is slechts mogelijk met een vergunning op grond van de Visserijwet 1963. Daarnaast is een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (Nbwet) vereist.

Het vissen kan gevolgen hebben voor de instandhoudingsdoelen, zoals opgenomen in de aanwijzingsbesluiten van de Natura 2000-gebieden zoals de Waddenzee, de Voordelta en de Oosterschelde en dient beoordeeld te worden of er mogelijk sprake is van significante gevolgen op de natuurwaarden waarvoor het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied. Aan de hand van de passende beoordeling wordt beoordeeld of er een vergunning op grond van de Nbwet kan worden verleend. De Minister van LNV is het bevoegd gezag voor de uitgifte van vergunningen op grond van de Visserijwet en de Nbwet. Samen bieden deze vergunningen de zekerheid dat de ecologische instandhoudingsdoelen voor de Natura 2000-gebieden en de visbestanden daarin geen gevaar lopen.

Tot slot is een MZI ook een drijvende of vaste inrichting in de zin van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Wbr; vanaf 2010 de Waterwet), zodat een Wbr-vergunning vereist is. De Wbr regelt de veiligheid van de scheepvaart en dat rijkswaterstaatswerken naar behoren functioneren. Rijkswaterstaat is het bevoegd gezag om deze vergunningen te verlenen.

5.2 Ruimtelijke inpassing

De Waddenzee, Voordelta en Oosterschelde zijn provinciaal en gemeentelijk ingedeeld. Gemeenten hebben bestemmingsplan-

nen vastgesteld waarin, in overeenstemming met de provinciale streekplannen, is vastgelegd welke functies een bepaald gebied heeft. Voor de Waddenzee is verder de Derde nota Waddenzee (PKB) leidend en voor de Voordelta is in samenwerking tussen de verschillende overheden een Beheerplan in de zin van de Nbwet vastgesteld.

Waddenzee

De bestemmingsplannen van alle waddengemeenten hebben 'visserij' of 'beroepsvisserij' in de Waddenzee een plaats gegeven, veelal naast andere functies. In die zin passen MZI's binnen de bestemmingsplannen. Echter, gebieden aanwijzen voor MZI's betekent dat functies die naast visserij in die gebieden plaatsvonden, een deel van het jaar misschien niet meer mogelijk zijn. Het is aan de gemeente om te beoordelen of die situatie dient te leiden tot een herziening van het bestemmingsplan.

Voordelta en Oosterschelde

De in deze wateren geldende Beheer- en inrichtingsplannen voorzien in de functie 'visserij'. In de Oosterschelde is de visserij direct onder de functie 'natuur' vermeld, maar als eerste van de andere maatschappelijke functies genoemd. Het installeren van MZI's is dan ook mogelijk.

5.3 De afwikkeling van de experimentele fase

De huidige experimenteerders hebben innovaties geïnitieerd en daarvoor investeringen gedaan, waardoor de beoogde transitie van de mosselsector mogelijk is gemaakt. Dit betreft zowel ondernemers binnen de mosselsector als ook ondernemers buiten de mosselsector.

Hoewel juridisch gezien geen verplichting bestaat tot compensatie van de gedane investeringen, is besloten de huidige MZI-experimenteerders in de gelegenheid te stellen de door hun gedane investeringen terug te verdienen (zie hoofdstuk 3 van dit beleid) door hen nog vier jaar in staat te stellen MZI-activiteiten uit te voeren.

Omdat deze rechten tijdelijk (vier jaar) beschikbaar worden gesteld en omdat deze invangcapaciteit niet meetelt in het transitieproces, zal LNV gebieden beschikbaar stellen waarin deze ondernemers deze vangstrechten kunnen uitoefenen. Voor zover mogelijk kunnen zij terugkeren op hun experimenteerlocaties. Voor degenen die dat niet kunnen, omdat de experimenteerlocatie niet kan worden gehandhaafd, zal ruimte worden toegewezen op andere locaties waar zij in de periode 2010 t/m 2013 hun MZI's kunnen exploiteren.

5.4 De rol van de Producentenorganisatie van de Nederlandse Mosselcultuur (PO)

Een groot deel van de in te vangen hoeveelheden mosselzaad komt toe aan de houders van een traditionele mosselvergunning, de zgn. transitiebedrijven. De PO regelt de traditionele mosselvisserij en de verdeling van de te oogsten hoeveelheden onder alle rechthebbenden op een mosselvisvergunning. Deze verdeling is gebaseerd op de in het verleden gerealiseerde werkelijke productieleveranties en hebben geleid tot een procentuele onderverdeling tussen de betrokken transitiebedrijven.

De PO zal in de gelegenheid worden gesteld om voor de verdeling van de MZI-rechten die in het kader van de transitie toekomen aan deze rechthebbenden een gezamenlijke visplan op te stellen. Dit plan regelt de beschikbare ruimte voor elke rechthebbende per MZI-locatie.

Het visplan dient rekening te houden met de kaders en vereisten vanuit de passende beoordeling in het kader van de Nbwet die gemaakt is ten behoeve van de aanwijzing van MZI-gebieden. LNV toetst in het kader van het besluitvormingsproces inzake de Nbwetvergunning of het visplan en de daarin opgenomen locaties en uitvoering passen binnen de kaders van deze passende beoordeling. Voor de Waddenzee, de Oosterschelde en de Voordelta worden afzonderlijke visplannen opgesteld.

Indien de PO geen gezamenlijk visplan opstelt zal LNV de beschikbare ruimte per transitiebedrijf vaststellen aan de hand van de procentuele onderverdeling van de traditionele mosselzaadvisserij en door middel van loting een nader te bepalen locatie toewijzen.

5.5 Stroomlijning van de vergunningaanvragen

Bij LNV zal een centraal loket (Afdeling Visserijregelingen, Directie AKV) worden ingesteld waar de aanvraag voor MZI-vergunningen kan worden ingediend. Dit loket draagt zorg voor de coördinatie in de afhandeling van de aanvragen door de Directie AKV (Visserijwet) en DRZ (Nbwet). Gestreefd wordt naar het verlenen van vergunningen aan ondernemers op basis van visplannen. De visplannen worden getoetst aan de voor het beleid uitgevoerde passende beoordeling.

De door LNV te verstrekken vergunningen voor MZI's voor de transitiebedrijven worden namens deze rechthebbenden door de PO aangevraagd. De ondernemers die als experimenteerder recht hebben om nog vier jaar hun MZI's te exploiteren kunnen gezamenlijk per kustwater een aanvraag (incl. visplan) indienen of zullen elk afzonderlijk een aanvraag indienen. Voor het indienen van aanvragen zal een bepaalde periode worden vastgesteld.

Aanvragen voor een Wbr-vergunning kunnen ingediend worden bij het bevoegde waterdistrict van Rijkswaterstaat of via het serviceloket van Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat heeft reeds aangegeven dat vooralsnog geen sprake kan zijn van een collectieve vergunning. Wel kunnen aanvragen gezamenlijk worden ingediend, waarbij de aanvrager gemachtigd dient te zijn om namens de betreffende bedrijven op te treden en de aanvraag de benodigde informatie per bedrijf voor de Wbr-vergunning bevat. In geval van een gezamenlijke aanvraag is het niet toegestaan dat de betreffende bedrijven tevens nog een individuele aanvraag indienen. Omdat de Wbr-vergunningen onder andere de aansprakelijkheid voor schade aan rijkseigendommen en aan eigendommen van derden regelen, worden deze vergunningen individueel verleend.

5.6 Geldigheid van vergunningen

De vergunningen op grond van de Visserijwet en de Nbwet voor de sector ten behoeve van de transitie worden conform de opschaling van de ruimte in twee tranches van elk 2 jaar verleend. De 1e tranche vindt plaats voor de periode 2010 en 2011. Na herijking op basis van de evaluatie van 2010/2011 worden deze vergunningen in de 2e tranche nogmaals voor 2 jaar verleend voor de jaren 2012 en 2013. Gelet op deze termijnen worden de private schriftelijke toestemmingen eveneens verleend voor telkens 2 jaar.

De vergunningverlening door Rijkswaterstaat zal aansluiten bij de duur van het MZI-beleid en de tranches van de opschaling. De Wbr-vergunningen worden daarom verleend voor de duur van 2 jaar.

Ook de vergunningen en schriftelijke toestemmingen voor de experimenthouders worden verleend voor een periode van 2 jaar met een maximale verlenging van 2 jaar tot uiterlijk 31 december 2013.

5.7 Rapportageverplichting

Voor alle MZI-ondernemers geldt dat zij op grond van de vergunningvoorwaarden jaarlijks een rapportage op moeten stellen van hun activiteiten. Deze rapportage omvat tenminste een opgave van de soort en omvang van de MZI's die worden gebruikt. Daarnaast dient de rapportage een overzicht te bevatten van de hoeveelheid ingevangen mosselzaad en op welke percelen dit is uitgezaaid.

De rapportage kan door de 'transitie-bedrijven' – en eventueel ook de experimenthouders - gezamenlijk worden opgesteld en aangeleverd. Vereiste is hierbij wel dat hierin de resultaten te herleiden zijn tot de resultaten van individuele ondernemers, en hun invangtechnieken en locaties.

Deze rapportages zijn nodig voor een monitoring en evaluatie van de invang met MZI's, alsmede voor de validatie van diverse overwegingen welke bij de vergunningverlening een rol hebben

gespeeld c.q. spelen. Zo nodig kan hiermee besluitvorming plaatsvinden op het inzetten van meer of minder MZI's en over verhoging of verlaging van de veilige grens van de ecologisch draagkracht.

Ter voorkoming van extra administratieve lastendruk zal een uniform rapportageformulier worden ontwikkeld.

6. Onderzoek en monitoring

6.1 Het onderzoeks- en monitoringsprogramma

In 2009 heeft LNV uitgebreide monitoring laten doen aan de experimentele MZI's. Het betreft het operationaliseren van een methodiek om lokale MZI effecten op draagkracht te kunnen meten, een eerste meting van eventuele accumulatie van organisch materiaal in de nabijheid van MZI's, een inventarisatie van zwerfvuil (macroplastics) op basis van bestaande observaties, en het ontwikkelen van een methode voor kwantificering van de groei en sterfte van MZI zaad gedurende een seizoen t.b.v. draagkrachtberekeningen. Resultaten van dit onderzoek zijn nog niet beschikbaar.

Voor de jaren 2010 t/m 2013 zal een onderzoeks- en monitoringsprogramma worden opgesteld dat de transitie van de mosselsector en het natuurherstel begeleidt. Dat programma zal worden vastgesteld in het kader van het plan van uitvoering van het mosselconvenant, waarvan de uitwerking van het MZI-beleid een onderdeel is. Het programma zal betrekking hebben op de effecten van MZI op draagkracht, bodem en verstoring.

Aanbevelingen voor monitoring in de passende beoordeling voor het MZI-beleid

De passende beoordeling voor het MZI-beleid geeft enkele specifieke aanbevelingen voor onderzoek. Deze zullen in het voornoemde onderzoeksprogramma worden opgenomen met het oog op zorgvuldige voorbereiding van opschaling van MZI's vanaf 2012 (tweede opschalingstranche). Het onderzoek is nodig ter voorkoming van significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelen voor de Waddenzee, Oosterschelde en Voordelta bij besluitvorming over de tweede opschalingstranche. Het betreft:

- *Locatie Schaar van Renesse (Voordelta)*: monitoring van de gevolgen van de MZI activiteiten voor Roodkeelduikers.
- *Locatie Zuidmeep (Waddenzee)*: monitoring van de gevolgen van de MZI activiteiten op ruiende Bergeenden.

De overige aanbevelingen voor monitoring zullen worden afgewogen bij de vaststelling van voornoemd programma. Dit betreft:

- *MZI activiteiten*: per locatie informatie verzamelen over MZI activiteiten zoals aanwezigheid en bewegingen van schepen, frequentie en duur van handelingen, gebruik van type systemen en materialen. Deze informatie zou in een later stadium gekoppeld kunnen worden aan de verspreiding van vogels en zeehonden en het voorkomen van zwerfvuil.
- *Zeehonden*: onderzoek naar de reactie van zeehonden op MZI systemen en daaraan gerelateerde activiteiten, om vast te kunnen stellen op welke afstand tot MZI systemen er geen negatieve effecten op kunnen treden op zeehonden (verstoringafstand).
- *Vogels*: onderzoek naar foeragerende en rustende vogels in en nabij een MZI, met als doel het vaststellen of MZI's ook

daadwerkelijk worden gebruikt als foerageplaats en rustplaats.

- *Vis*: monitoring van ingevangen vis om uit te sluiten dat (beschermde) vissoorten worden ingevangen.
- *Zwerfvuil*: monitoring van het vrijkomen van microplastic verontreiniging bij MZI procedures, en de karakteristieken van het vrijkomend materiaal (vorm en materiaaleigenschappen, ook op langere termijn). Dergelijke emissies moeten nader worden onderzocht voor verschillende MZI vormen.
- *Cumulatie*: voor wat betreft cumulatie van effecten is het belangrijk te zorgen voor een goede monitoring van de VHR parameters en de menselijke activiteiten. Vooral effecten van verstoring zijn belangrijk. Daarbij zijn tijdige terugkoppingsmechanismen relevant, om zo nodig een activiteit bij te kunnen sturen.

Landschap

Momenteel is er vanuit de huidige experimentele praktijksituatie nog te weinig kennis beschikbaar om voldoende onderbouwde uitspraken te kunnen doen over de grootschalige landschappelijke inpassing van MZI's zoals voorzien in het opschalingsbeleid (behoudens de kleurstelling van de systemen). Daarom is het noodzakelijk om in het kader van de verdere opschaling na 2011 de landschappelijke inpassing van de in 2010 en 2011 operationele MZI's op de gekozen locaties door landschapsdeskundigen samen met betrokken bestuursorganen en andere belanghebbenden in 2011 te evalueren. De inzichten die daarbij door voortschrijdend inzicht worden opgedaan, kunnen leiden tot meer specifieke voorschriften voor landschappelijke inpassing. Het onderzoek zal moeten worden uitgevoerd in 2011.

Archeologie

Of en zo ja hoe monitoring van archeologische waarden zal moeten plaatsvinden voor de locatie Scheurak in de Waddenzee zal in overleg met de Rijksdienst voor cultureel erfgoed worden bepaald, na afronden van aanvullend onderzoek bij deze locatie in de loop van 2009.

Onderzoek locatie Schaar van Renesse

Er zal een onderzoek plaatsvinden naar de effecten van deze MZI-locatie op het huidige en toekomstige gebruik in de Schaar van Renesse. Daarbij zullen alle planologische ontwikkelingen en voornemens in dit gebied worden betrokken, waaronder met nadruk het raamplan Gebiedsontwikkeling Brouwersdam-zuid, de zeeluis en getijdencentrale. Er zal daarnaast een onderzoek plaatsvinden naar de landschappelijke inpassing en beleving en de economische gevolgen voor de recreatiesector. Na twee jaar zal op basis van deze onderzoeken worden besloten of de MZI-locatie in de tweede opschalingstranche (2012 en 2013) verder kan worden opgeschaald naar maximaal 30 hectare, te vinden binnen de grenzen van de aangeduide locatie van 60 hectare.

Onderzoek met betrekking tot het ontwikkelen van de locatie Zoutkamperlaag in de oostelijke Waddenzee

De locatie Zoutkamperlaag wordt niet in de eerste tranche van opschaling (2010-2011) benut. Tot eventuele inzet van deze locatie in de tweede tranche (2012-2013) wordt besloten op basis van de evaluatie van de ervaringen met MZI's in de jaren 2009 t/m 2011. Hiervoor zal gebruik worden gemaakt van de resultaten van het monitoringsonderzoek in de jaren 2009 t/m 2011. Specifiek onderzoek is hiervoor niet noodzakelijk.

6.2 Evaluaties

Op meerdere momenten zullen evaluaties plaatsvinden:

1. Jaarlijks: invang en kweekrendement

Ieder jaar zal de hoeveelheid ingevangen mosselzaad worden vastgesteld op grond van de gegevens die de ondernemers moeten aanleveren. Deze hoeveelheid is belangrijk om vast te kunnen stellen of tot een nieuwe sluiting van een gebied kan worden overgegaan. Maar deze hoeveelheid is niet het enige belangrijke gegeven. Uiteindelijk gaat het om het succes van de kweek van mosselzaad tot consumptiemossel. Daarbij zal bekeken moeten worden of de kweek van mosselzaad van MZI's even succesvol is als de kweek van mosselzaad dat van de bodem is opgevist. Ook dit kweekrendement is belangrijk om te kunnen bepalen of een nieuwe sluiting kan plaatsvinden. Er zal een systematiek worden ontwikkeld om vast te kunnen stellen:

- Hoeveel mosselzaad met MZI's is ingevangen.
- Wat het kweekrendement is van het MZI-zaad.

Deze systematiek zal jaarlijks worden toegepast om te evalueren of een nieuwe gebiedssluiting mogelijk is.

2. 2011: actualiseren kennis over draagkracht

Na afloop van de eerste tranche van MZI-opschaling in 2011, zal met de onderzoeks- en monitoringsgegevens de kennis over draagkracht worden geactualiseerd. Deze geactualiseerde kennis is van belang voor de tweede tranche van opschaling. In 2011 zal tevens de landschappelijke invloed van de MZI's worden geëvalueerd.

3. 2013: evaluatie beleid en onderzoek draagkracht

In 2013 zal de beleidsperiode 2010 t/m 2013 worden geëvalueerd. Dan zal ook een evaluatie van al het onderzoek naar de draagkracht worden geëvalueerd. Daarmee kan het beleid voor de MZI's in de periode na 2013 worden bepaald.

7. Voorlichting over MZI's en voorkómen van calamiteiten

De Waddenzee en de Oosterschelde zijn druk bezochte gebieden. Niet alleen de visserij, maar ook de beroepsscheepvaart en de recreatie maakt intensief gebruik van deze wateren. MZI's vormen (nieuwe) obstakels en zijn daarmee een extra risicofactor voor de scheepvaart. Om ongevallen en schade te voorkomen is het van belang dat voor alle gebruikers duidelijk is hoe de MZI's en de MZI-gebieden zijn gemarkeerd.

De MZI's zelf zijn gemarkeerd door gele boeien en soms witte verlichting die de ligging van de ankers en de contour van één of meerdere MZI's aangeven. Zo nodig zijn ook (radar)reflectors aangebracht. De markering wordt voorgeschreven in de vergunning die aan de MZI-ondernemer is verleend op grond van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (vanaf 22 december 2009 de Waterwet).

De MZI-gebieden worden gemarkeerd door betoning overeenkomstig met het in het gebied geldende betonningsstelsel. Dat is in de Oosterschelde verschillend ten opzichte van de Voordelta en de Waddenzee. In de Oosterschelde geldt het betonningsstelsel voor binnenwateren. Hierbij worden de MZI-gebieden rondom gemarkeerd met gele (licht)boeien, waarbinnen een vaarverbod geldt. De Waddenzee en de Voordelta kennen het betonningsstelsel zoals dat op zee geldt. Hier worden de MZI-gebieden volgens het cardinale stelsel gemarkeerd. Dit bestaat uit geel-zwarte (licht) boeien waarbij het topteken aangeeft dat de boei ten noorden, oosten, zuiden of westen van een gevaar ligt. Het varen in de als zodanig gemarkeerde gebieden is niet verboden, maar brengt wel gevaar met zich mee.

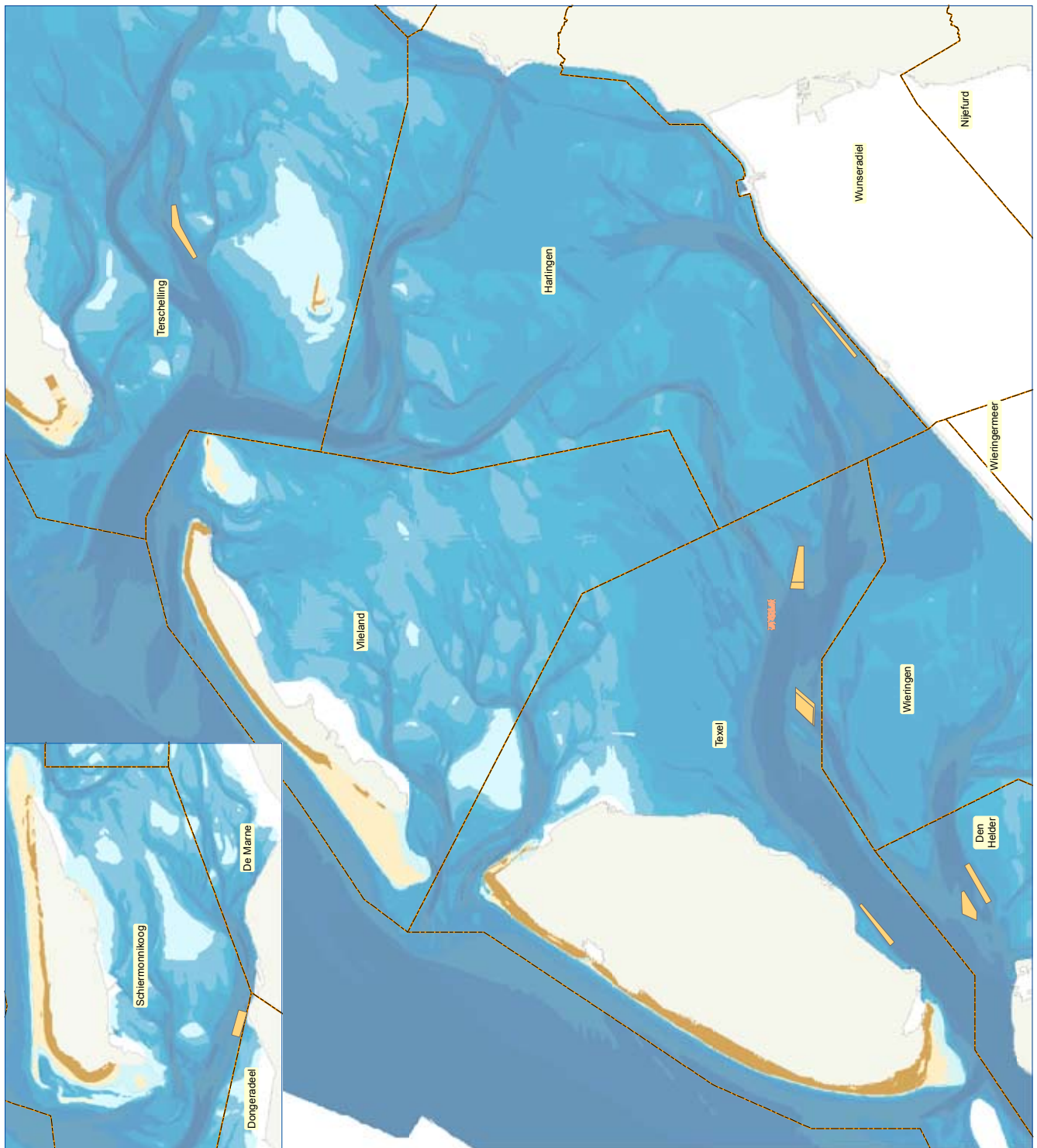
Ervaringen in het verleden hebben geleerd dat het belangrijk is om de gebruikers van de gebieden van de juiste informatie te voorzien. Dit is niet alleen van belang voor de veiligheid, maar kan zeker ook een bijdrage leveren aan draagvlak voor deze innovatieve vorm van mosselzaadvisserij.

In de eerste plaats zullen de zeekaarten worden aangepast door daarop de MZI-gebieden in te tekenen. Daarnaast zal het ministerie van LNV het initiatief nemen om met betrokken partijen afspraken te maken over de communicatie over MZI's. Partijen die in ieder geval betrokken worden zijn Rijkswaterstaat, PO Mossel en de recreatiesector. Hierbij kan worden gedacht aan voorlichting over het hoe en waarom van MZI's, de verschillende types, de periode waarin de MZI's kunnen worden aangetroffen en de wijze waarop deze zijn gemarkeerd.

Uiteraard staat het voorkomen van ongevallen en schade voorop. Dat sluit niet uit dat op enig moment er wel eens een ongeluk kan gebeuren. Daarbij kan schade optreden en zal de schuldvraag moeten worden bepaald om tot een regeling van die schade te komen. Hiervoor wordt geen speciale regeling

getroffen. Een ieder is wettelijk aansprakelijk voor de schade die hij/zij aan een ander toebrengt. In het geval dat een aansprakelijkheidsstelling door één van de partijen niet wordt aanvaard, zal in laatste instantie de civiele rechter hierover een oordeel vellen.

Bijlage 1: Overzichtskaart locaties Waddenzee

DLG realiseert groene plannen voor 16 miljoen Nederlanders!

dienst landelijk gebied
voor ontwikkeling en beheer
GIS Competence Center

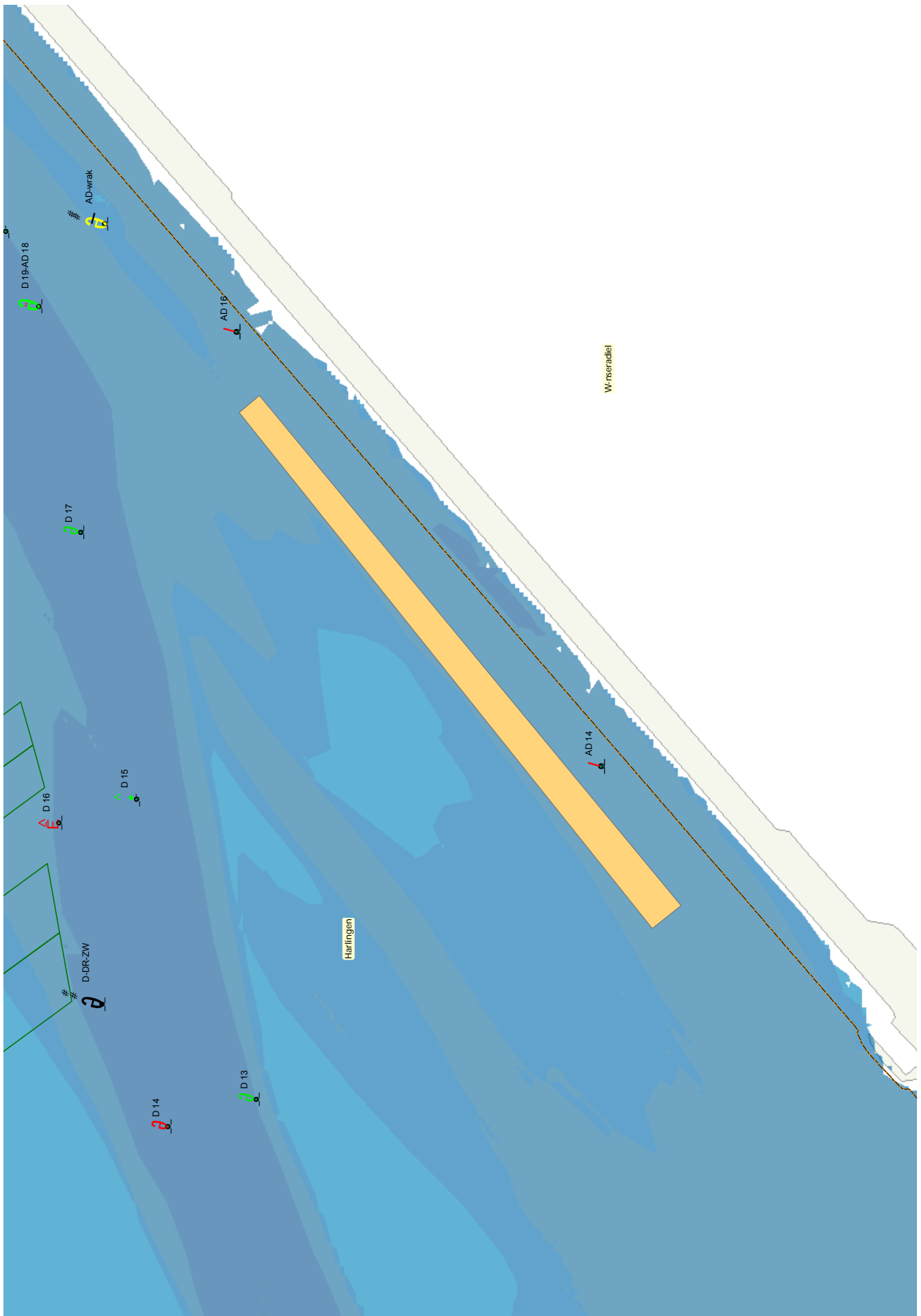
datum 30-09-2009
schaal (A3): 1:170.000

MZI locaties Waddenzee 2010-2014

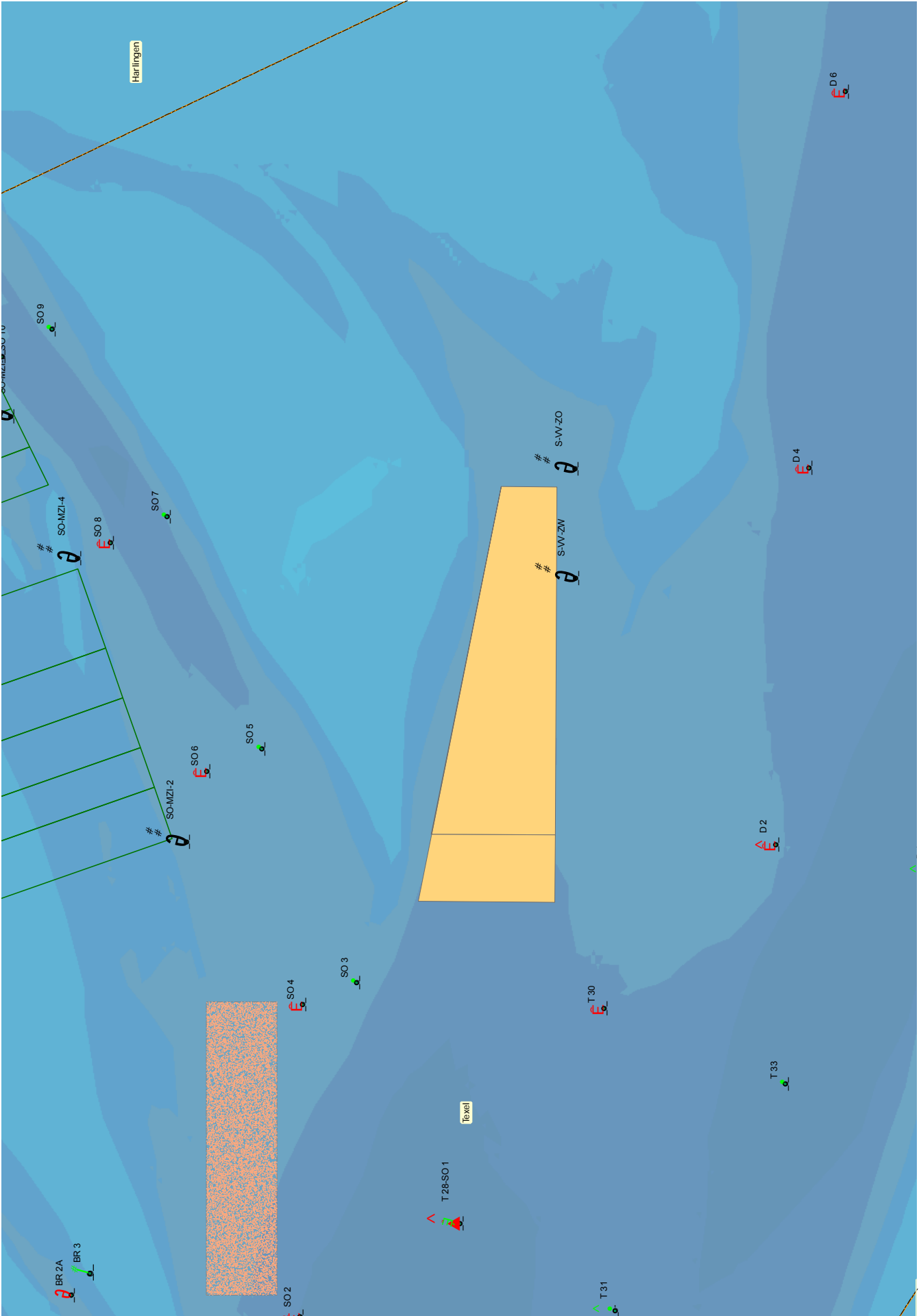
- MZI locaties 2010-2014
- MZI locatie nader te begrenzen i.v.m. archeologie
- Gemeentegrenzen
- Waterdieptes Waddenzee (meter)

> 2
1 - 2
0 - 1
-0,5 - 0
-1 - -0,5
-3 - -1
-5 - -3
-10 - -5
-15 - -10
< -15

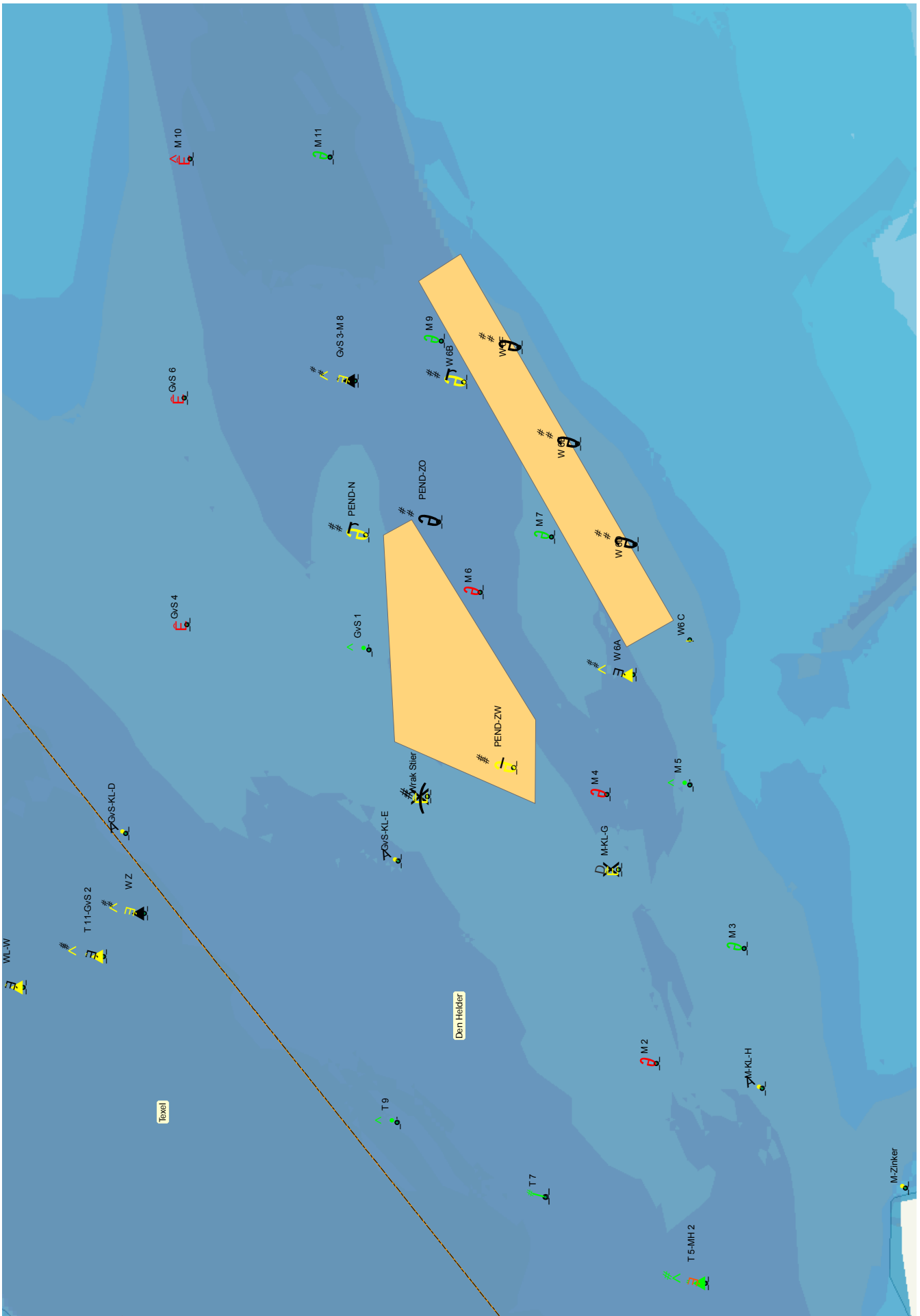
Bijlage 2: Detailkaarten locaties Waddenzee, Locatie Afsluitdijk

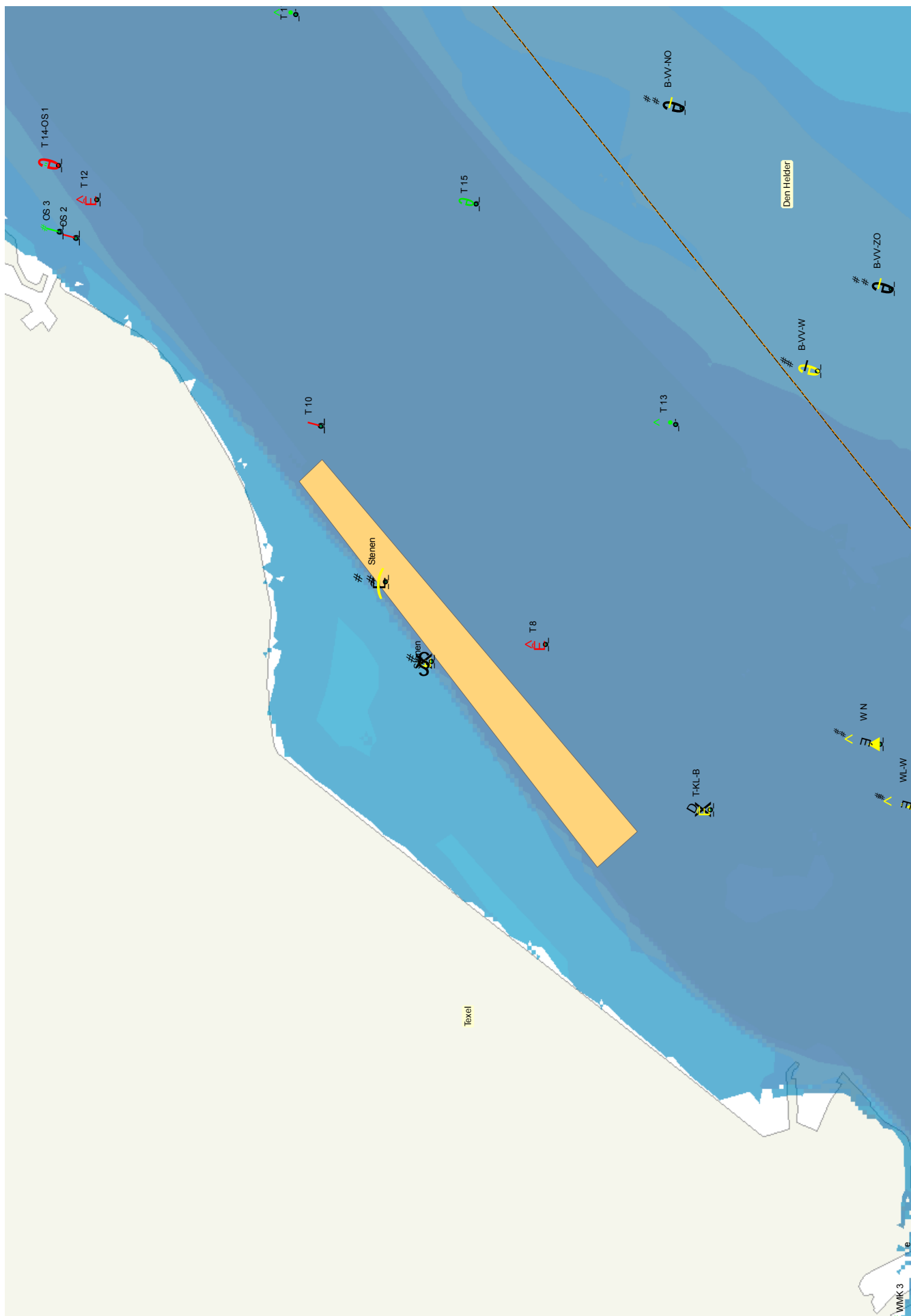
Locatie Gat van Stompe

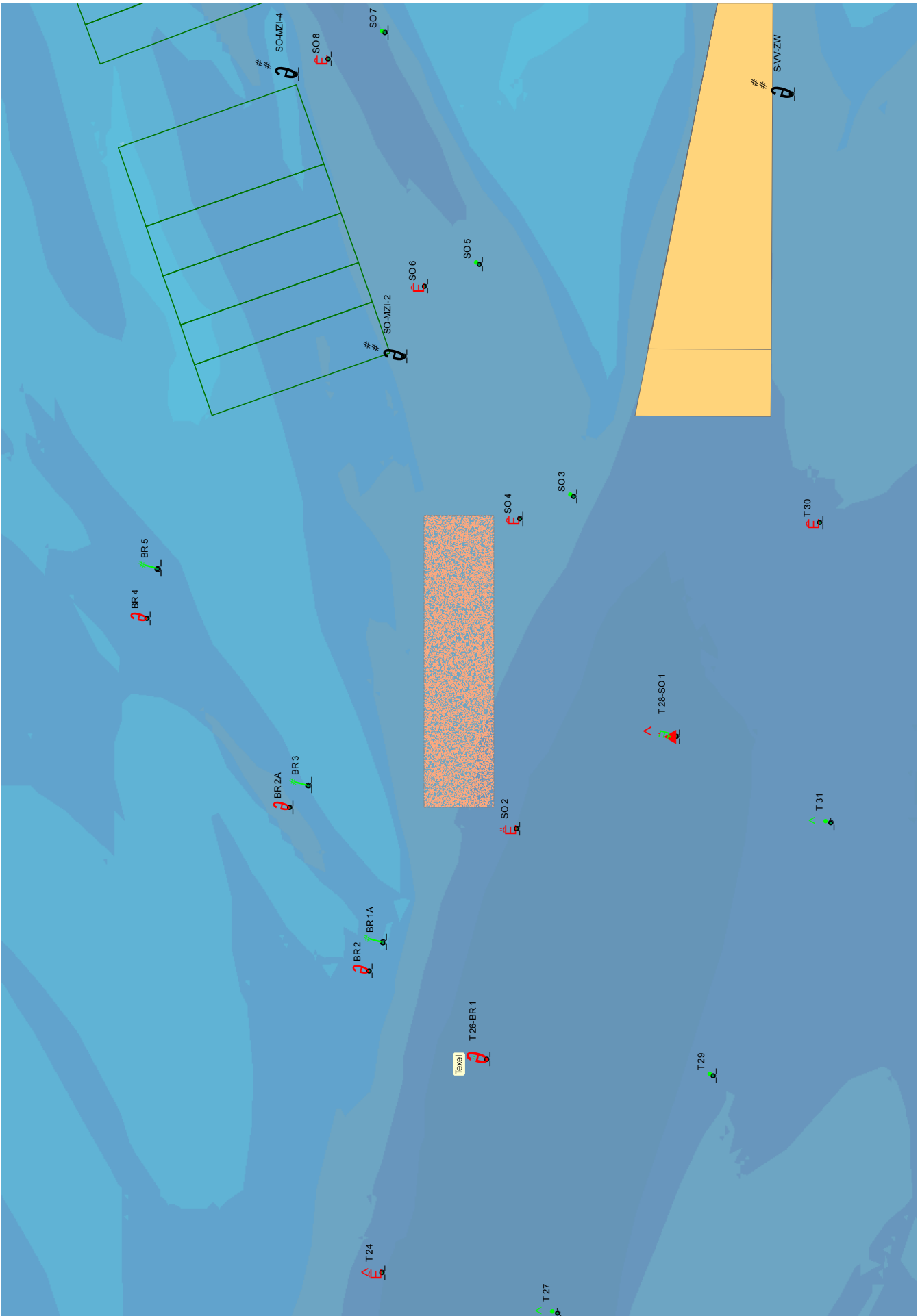
Bijlage 2: Detailkaarten locaties Waddenzee, Malzwin en Zuidwal

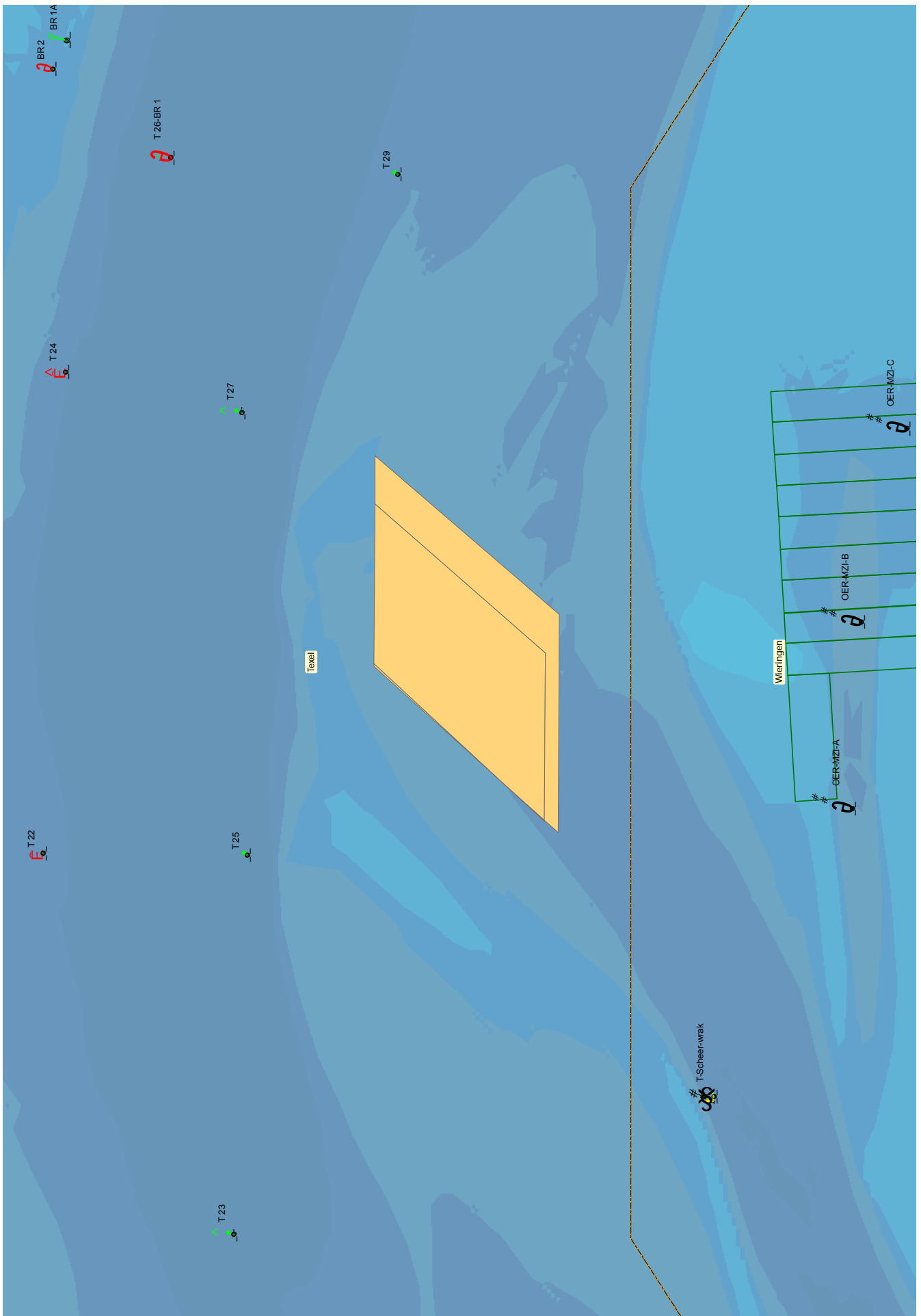
Locatie Oudeschild

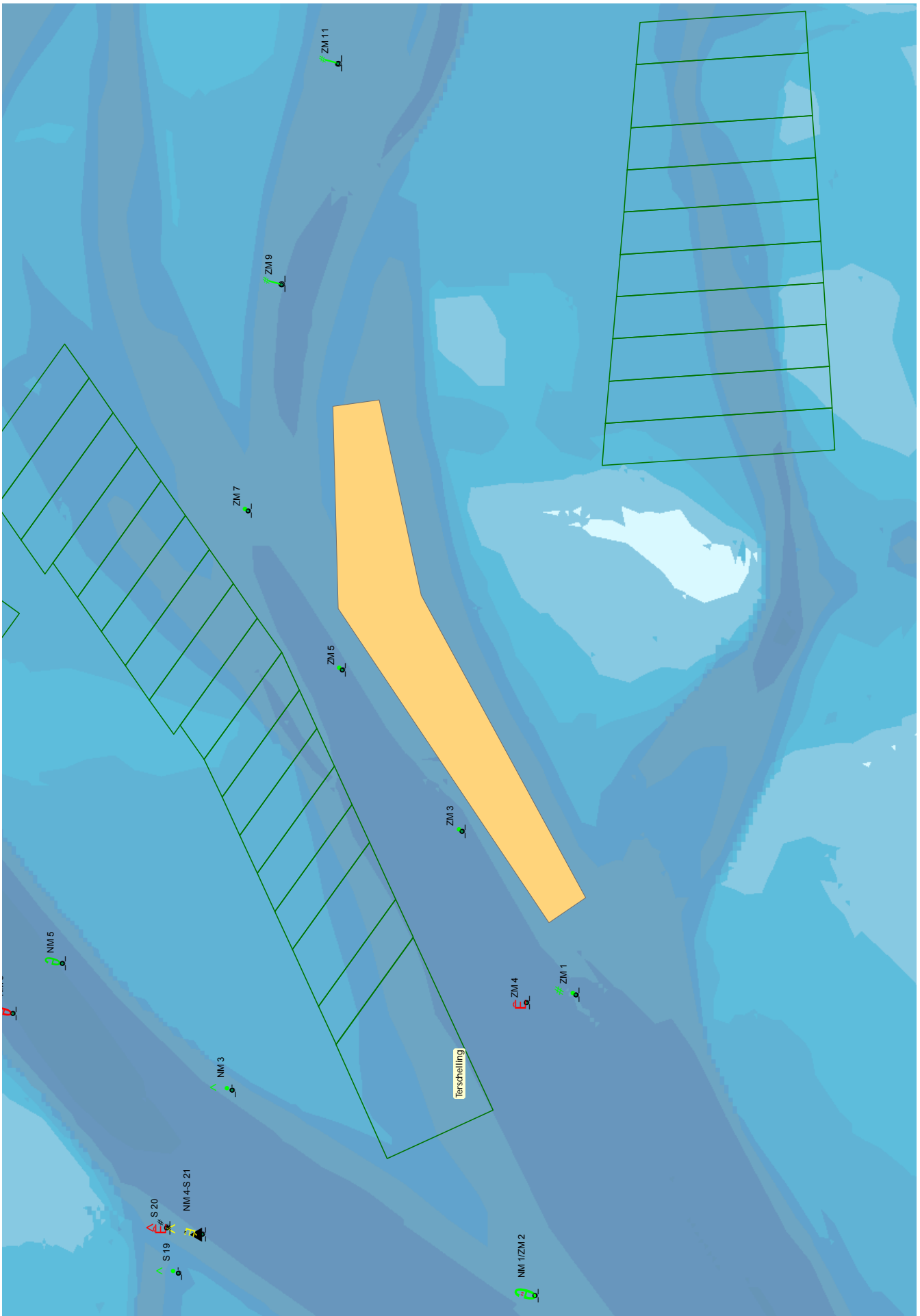

Bijlage 2: Detailkaarten locaties Waddenzee, Locatie Zuidmeep

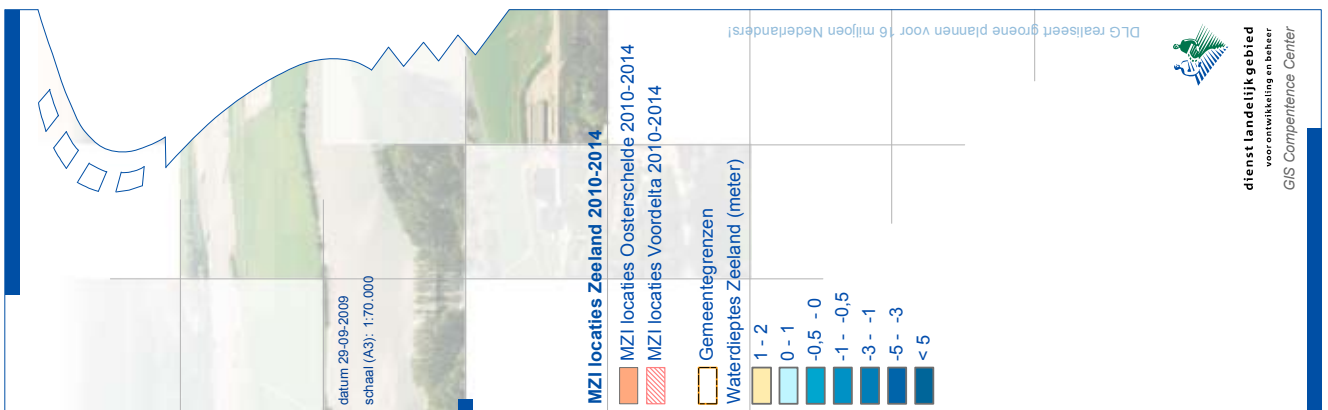
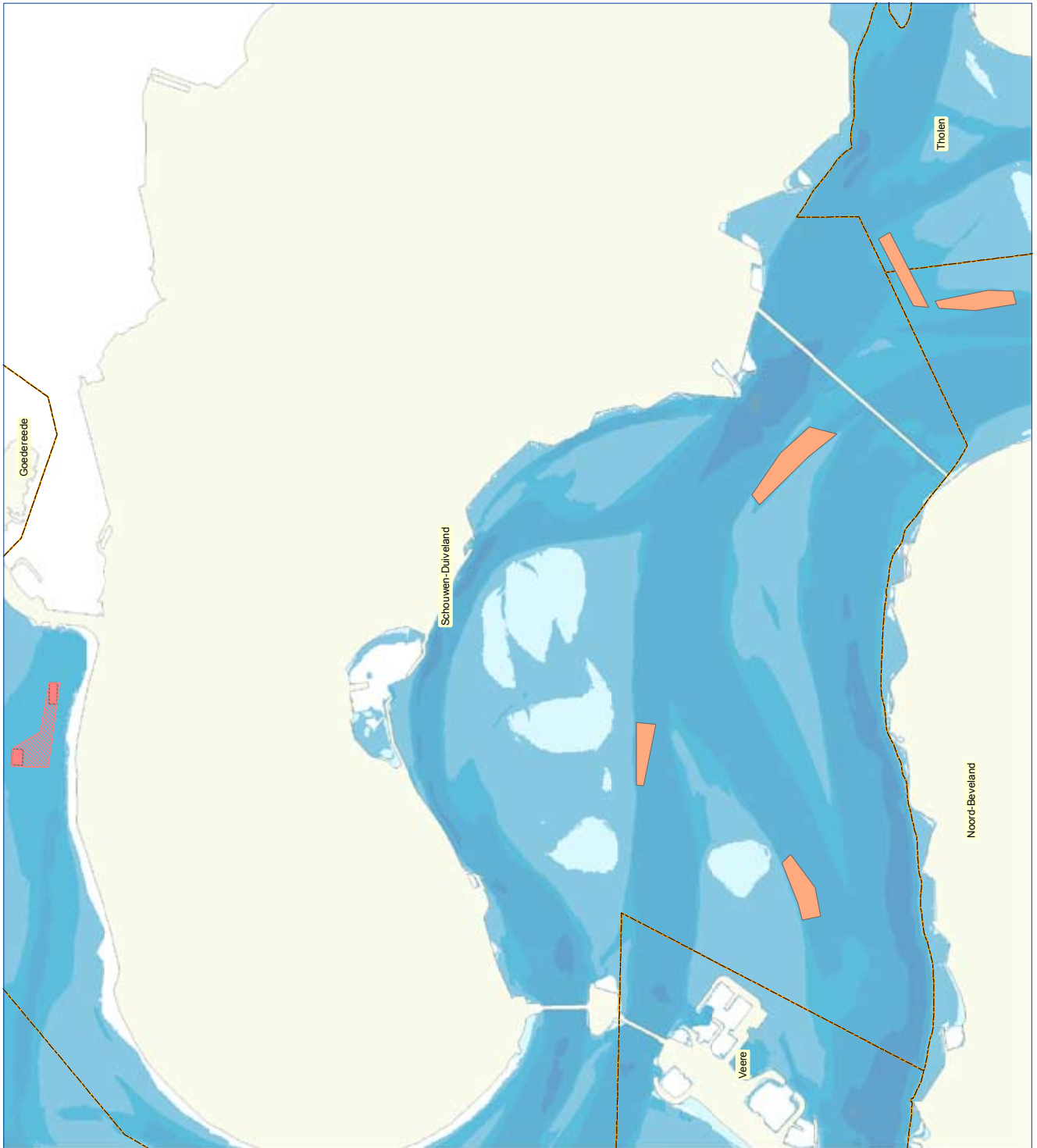

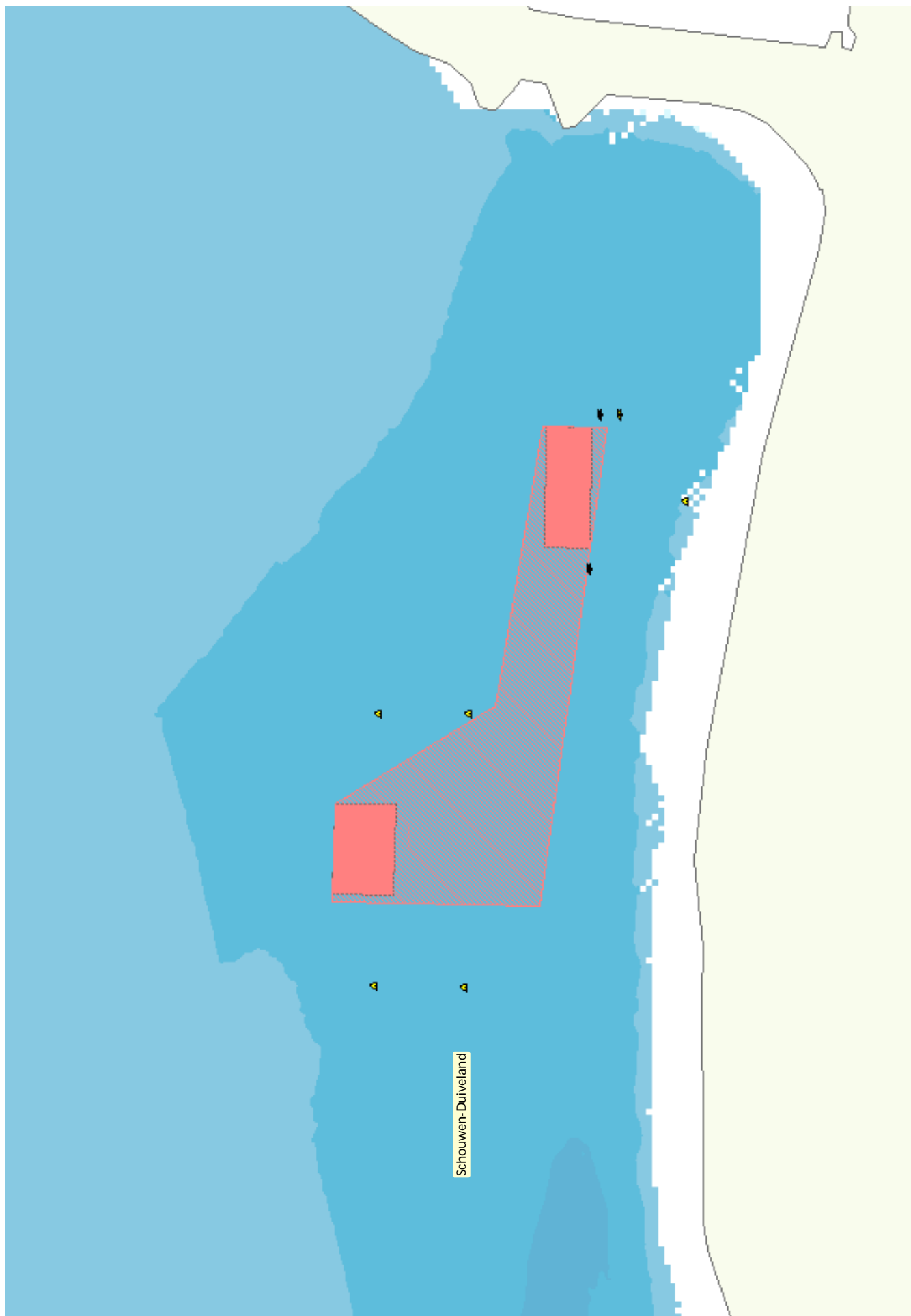
Locatie Vogelzand

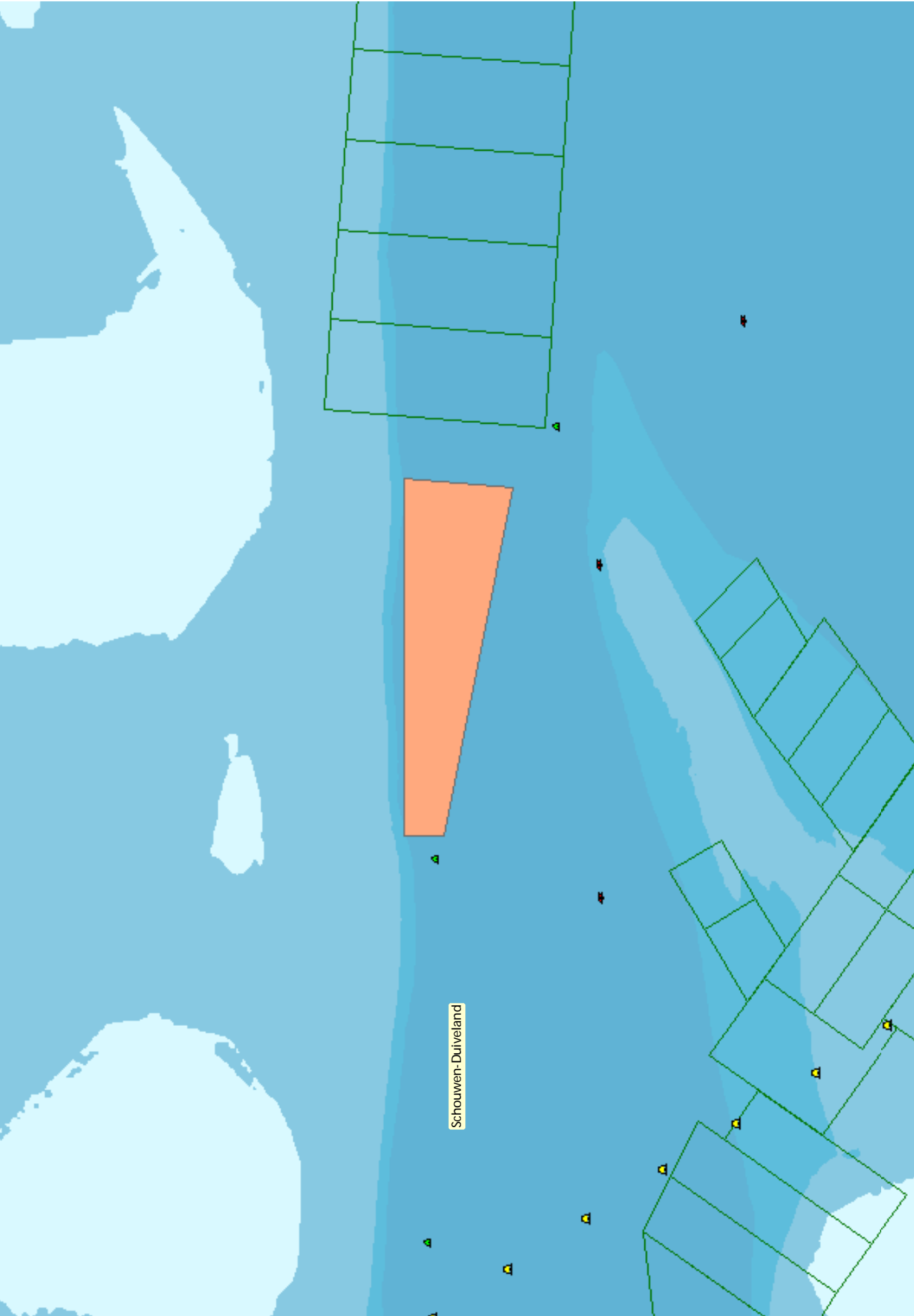

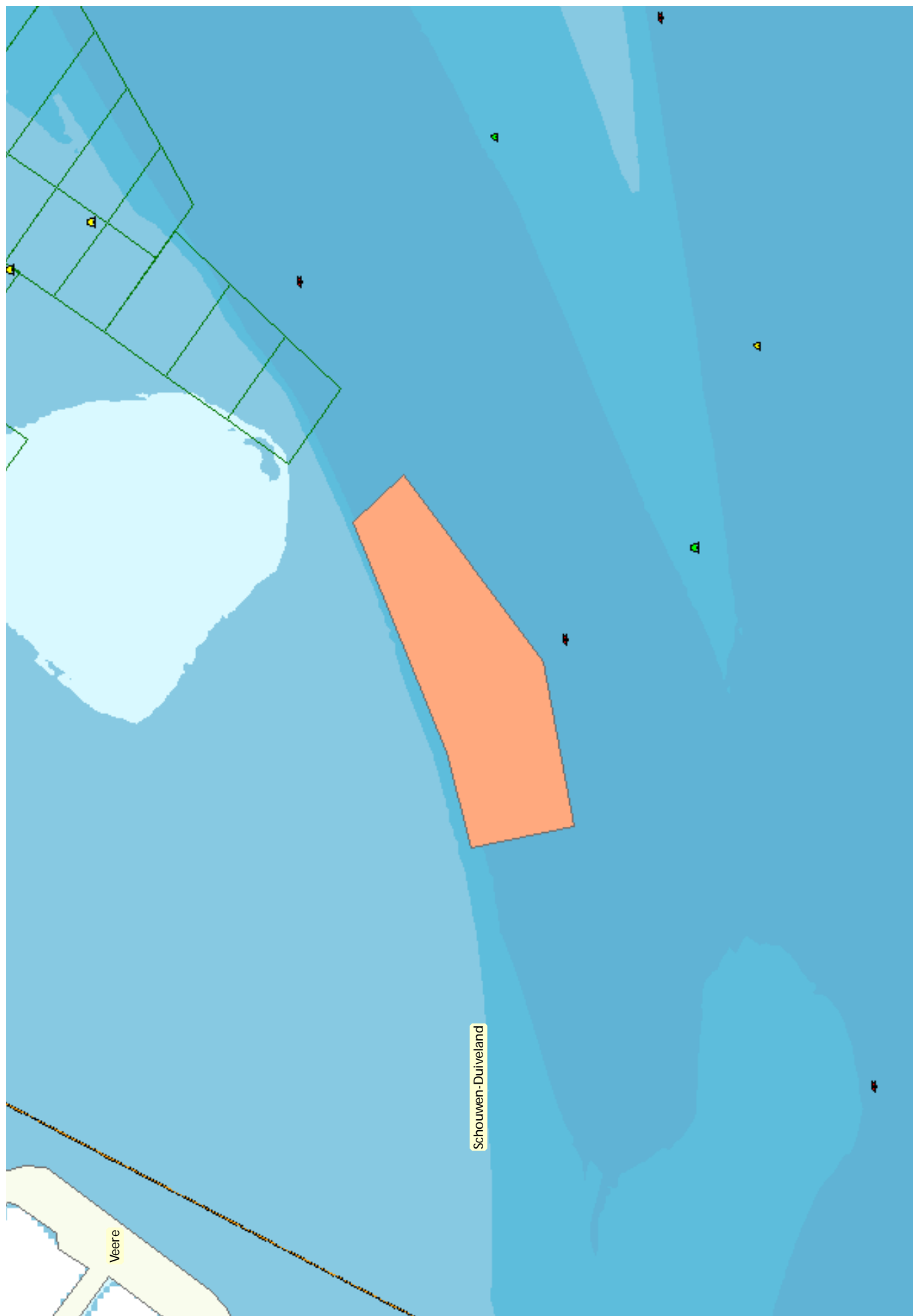

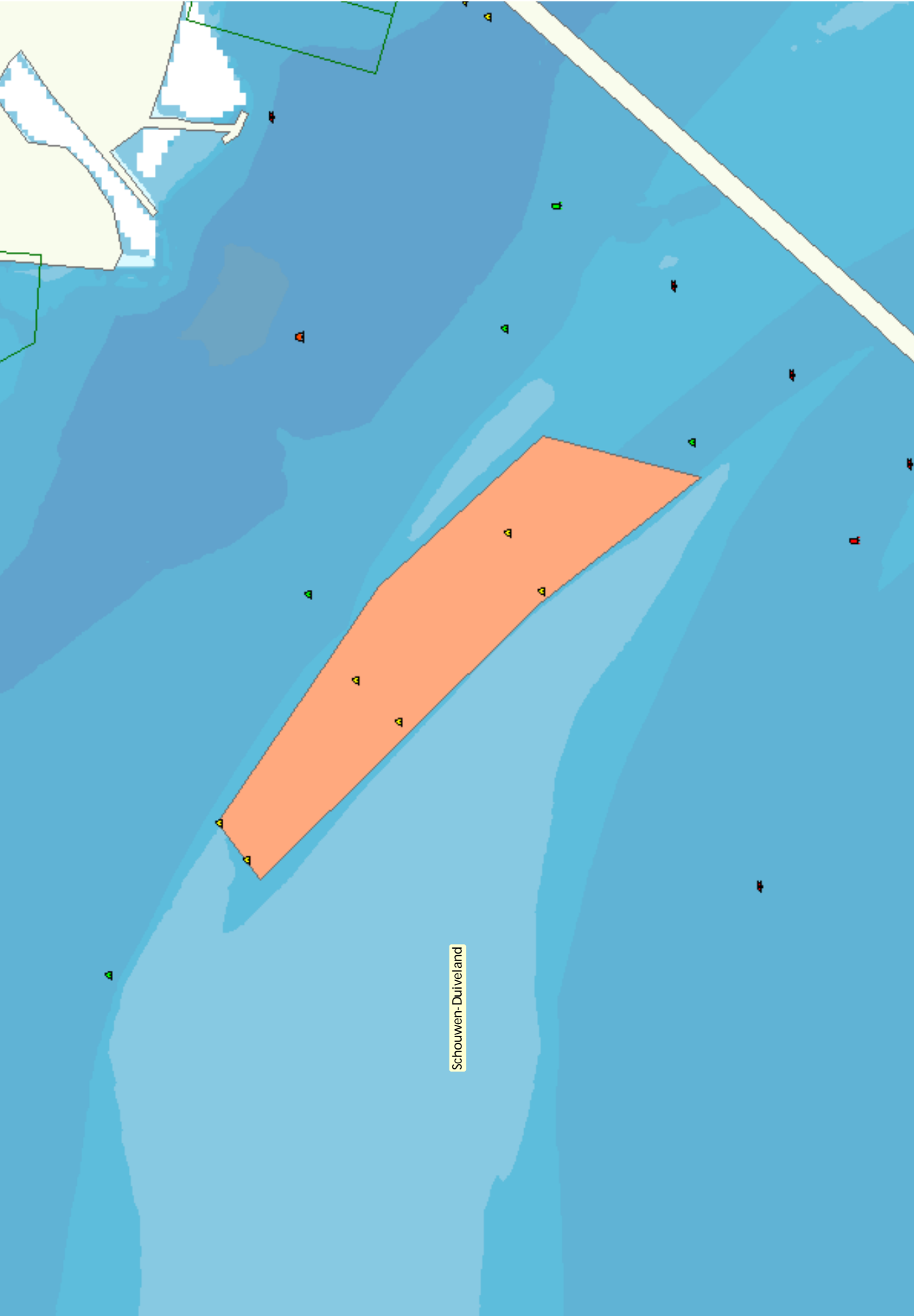
Bijlage 3: Overzichtsk kaart locaties Oosterschelde en Voordelta

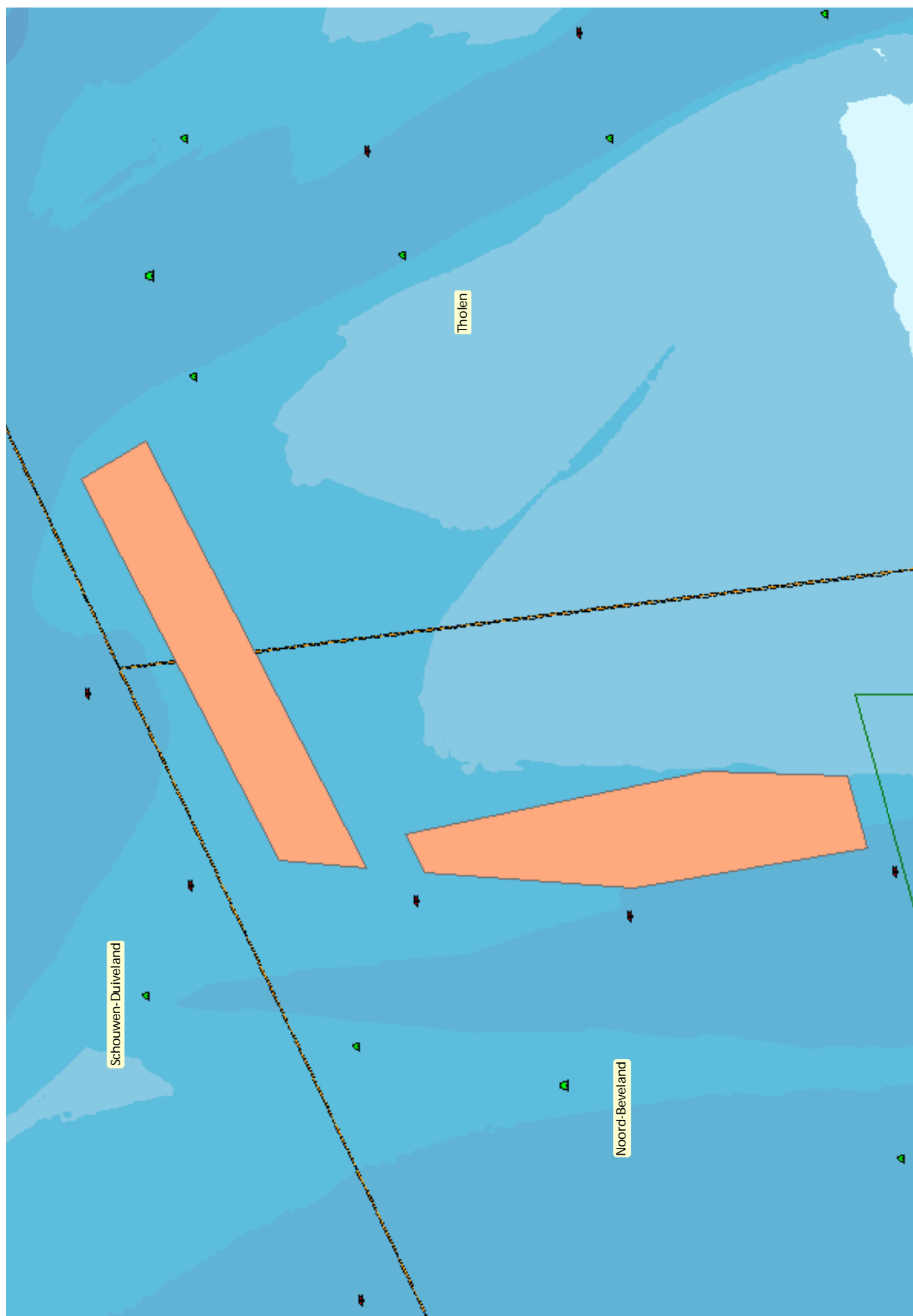

BIJLAGE 5

Advies van de Werkgroep MZI-productie en draagkrachtbeheersing

De Werkgroep MZI-productie en draagkrachtbeheersing is ingesteld door het Kernteam MZI van LNV, om een oplossing te vinden voor het risico op ecologische draagkrachtoverschrijding door mosselzaadinvang in de Waddenzee en de Oosterschelde en daarmee de juridische houdbaarheid van de NB-wetvergunning zeker te stellen. De werkgroep bestaat uit de volgende leden: Stefan Morel en Jan van Dijk (LNV-Kernteam MZI), Jos van Damme (PO-Mosselcultuur), Martijn de Jong (NGO 's-natuur), Cees Vette (Kenniskring MZI) en Marnix van Stralen (MarinX, onafhankelijk deskundige). MZI's zijn belangrijke instrumenten in de transitie van de mosselsector. Het Kernteam MZI werkt binnen de kaders van de Projectgroep Meijer.

Samenvatting

LNV werkt aan beleid om de inzet van MZI's per 2010 uit te breiden om hiermee uitvoering te kunnen geven aan de afspraken die in het kader van het Convenant verduurzaming mosselsector en natuurherstel Waddenzee zijn gemaakt.

De inzet van MZI's moet ecologisch inpasbaar zijn. De ecologische draagkracht voor filter feeders is daarin een belangrijke sleutel. In een Passende beoordeling (PB) dient te worden vastgesteld dat de mate waarin MZI's worden ingezet, niet leidt tot overschrijding van de draagkracht waardoor significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zouden kunnen optreden.

In dit document wordt op basis van "veilige grenzen" door een werkgroep van deskundigen adviezen op welke wijze de draagkracht beheerst zou kunnen worden.

Voor de goede orde wordt nog vermeld dat de werkgroep geen uitspraak doet over de verdeling van de MZI-rechten onder de ondernemers. Dat is voorbehouden aan en de verantwoordelijkheid van LNV.

Adviezen van de werkgroep

1. De werkgroep adviseert om in situaties waarin het mogelijk is dat draagkrachtgrenzen benaderd dan wel overschreden zouden kunnen worden, te sturen op het aantal en de omvang van MZI's.
2. Zolang de grenzen van ecologische draagkracht met zekerheid niet overschreden worden acht de werkgroep het mogelijk om te sturen door middel van de inzet van een beperkt areaal.
3. De werkgroep adviseert tevens om de in aanmerking komende gebieden vanaf 2010 aan te wijzen, maar deze gefaseerd te gaan benutten.
4. De mogelijkheden tot een collectieve standaard verankeringswijze in een experiment te onderzoeken en te evalueren in 2013.

Leeswijzer

In het onderstaande wordt in de Inleiding de doelstelling van het beleid weergegeven. Daarna worden enkele aspecten besproken met betrekking tot de ecologische inpasbaarheid en wordt ingegaan op de taken en verantwoordelijkheden van belangrijke partijen. Vervolgens komen de basisgegevens aan bod die een rol hebben gespeeld om tot de conclusie te komen dat sturing op de invang van mosselzaad noodzakelijk is. Hiervoor worden een drietal sturingsmechanismen aangegeven. Vervolgens is door middel van een beschrijving van de verschillende MZI-technieken, de best beschikbare kennis over inzet en resultaat en de verschillen tussen de verschillende gebieden, berekend onder welke condities de veilige ecologische grenzen worden benaderd dan wel overschreden. Tenslotte geeft de werkgroep een gemotiveerd oordeel over de verschillende sturingsmechanismen om de ecologische draagkracht te beheersen.

Inleiding

Sinds 2005 heeft LNV een beleid gevoerd waaronder op experimentele basis ondernemers in de gelegenheid werden gesteld om kennis en ervaring op te doen met mosselzaadinvang. Uitsluitend in 2009 is het bij wijze van interimbeleid tevens toegestaan om MZI's in te zetten op een beperkt areaal mosselpercelen in de Waddenzee en de Oosterschelde. Zowel het experimentele- als interimbeleid eindigt op 31 december 2009. LNV is voornemens om in 2010 de gebieden voor de invang van mosselzaad met (MZI's) te herschikken en uit te breiden (opschaling). Deze gebieden zijn bestemd voor degenen die (op grond van een nader te bepalen titel), als rechthebbende op het invangen van mosselzaad kunnen worden aangemerkt. In de Waddenzee wordt in de vrije ruimte maximaal 500 hectare uitgegeven en in de Oosterschelde 200 hectare.

Ecologische inpasbaarheid

Mosselzaadinvang dient plaats te vinden binnen de ecologische inpasbaarheid. Deze wordt onder meer bepaald door de draagkracht van het ecosysteem en de accumulatie van door mosselen geproduceerd slib, de effecten daarop van mosselzaadinvang en de gevolgen daarvan voor de instandhoudingsdoelen voor de betreffende gebieden. In dit advies wordt met de draagkracht bedoeld het extra beslag op de voor filter feeders beschikbare hoeveelheid voedsel (plankton). Het uitgangspunt hierbij is een Passende Beoordeling (PB) die leidt tot uitgifte van een juridisch houdbare NB-wetvergunning. De basis voor de PB is de op dit moment best beschikbare kennis.

Op grond van de PB kan worden aangenomen dat de ecologische draagkracht van de westelijke Waddenzee in ieder geval niet zal worden overschreden bij een productie van maximaal 10 miljoen kg mosselzaad in MZI's. Voor de oostelijke Waddenzee is zo'n grens nog niet bekend, maar bij een gelijke productie per

hectare gebiedsoppervlak als in de westelijke Waddenzee zal een productie van ca. 2 miljoen kg. geen probleem moeten opleveren. In de Oosterschelde wordt in dat kader een productie van 6 miljoen kg verantwoord geacht. In de Voordelta speelt, gelet op de grote uitwisseling van water met de Noordzee, de ecologische draagkracht geen betekende rol.

Voor wat betreft de accumulatie van slib is met een zorgvuldige keuze van gebieden met voldoende stroomsnelheid, geen probleem te verwachten.

Taken en verantwoordelijkheden van overheid en mosselsector

De resultaten van experimenten in de afgelopen jaren en de te verwachten inzet van MZI's op de nieuw uit te geven locaties met de genoemde totale oppervlaktes, leiden tot de conclusie dat zonder beperkende maatregelen het welhaast onvermijdelijk is dat op enig moment de eerder genoemde veilige draagkrachtgrenzen zullen worden bereikt of overschreden.

Dat maakt het noodzakelijk dat in de PB wordt aangegeven op welke wijze de invang zodanig wordt gestuurd dat de veilig geachte grenzen worden gerespecteerd. Hierin ligt een taak voor:

- de overheid die gebieden uitgeeft en verantwoordelijkheid draagt voor de inhoud en kwaliteit van de verleende vergunningen
- de PO-Mosselcultuur (als vertegenwoordiger van de MZI-ondernemers die lid van de PO zijn) om te zorgen voor een eerlijke verdeling van de beschikbare ruimte onder haar leden op basis van nader te stellen criteria, maar met inachtneming van de ecologische inpasbaarheid.
- de overheid die zorg moet dragen voor een eerlijke verdeling van de beschikbare ruimte voor ondernemers die geen lid van de PO zijn.

Basisgegevens

In 2008 is ca. 4 miljoen kg mosselzaad ingevangen op experimentele locaties. Deze experimenten worden in 2009 voortgezet. Bij wijze van interimbeleid is tevens de mogelijkheid gegeven om op bestaande mosselpercelen MZI's in te richten. Hiervan is ruim gebruik gemaakt. Op de Waddenzee gaat het om 101 hectare MZI ruimte en in de Oosterschelde 112 ha. De mogelijkheid bestaat dat in 2009 de productie verdubbeld kan worden. Dat betekent voor de Waddenzee een productie van mogelijk ca. 4-5 miljoen kg en in de Oosterschelde van mogelijk >2,5 miljoen kg.

Indien bij de opschaling in de jaren 2010 t/m 2013 de investeringen in invangcapaciteit plaatsvinden conform het in het convenant afgesproken tempo, is een verdubbeling van de hoeveelheid ingevangen mosselzaad niet uit te sluiten. Dat betekent dat de "veilige" draagkrachtplafonds kunnen worden bereikt en mogelijk overschreden. Ook zijn er mogelijkheden om de productie per hectare te vergroten, gelet op de extensieve wijze waarop sommige nu in gebruik zijnde locaties worden benut. Hierdoor kan de productie per hectare hoger worden dan thans het geval is.

Anderzijds zijn er veel onzekerheden over de haalbare productie per hectare in de uit te geven locaties waarmee nog geen ervaring is opgedaan, temeer daar mag worden aangenomen dat de beste locaties als eerste zullen zijn gekozen en benut. Dat betekent dat de haalbare mosselzaadinvang met MZI's in de komende jaren geenszins duidelijk is. Dat geldt ook voor de ecologische inpasbaarheid. Er moet daarom rekening mee worden gehouden dat het toepassen van sturingsmechanismen in de komende jaren noodzakelijk zal zijn.

Sturingsmechanismen

De werkgroep heeft geconstateerd dat een sturing op de invang van mosselzaad op enig moment noodzakelijk is om overschrijding van de veilige draagkrachtgrens in de Waddenzee en de Oosterschelde te voorkomen. Daarbij is vastgesteld dat met de huidige kennis en de cijfers en resultaten van de laatste drie jaar, daarvoor drie mogelijkheden zijn.

Sturing op de maximaal uit te geven oppervlakte aan MZI-gebieden, gerelateerd aan de gemiddelde resultaten per hectare; Sturing op de inzet van een maximaal aantal MZI's (hoeveelheid substraat), binnen de uit te geven MZI-gebieden;

Sturing door het toepassen van een combinatie van 1 en 2

MZI-technieken

De gebruikte technieken hebben als belangrijkste onderscheid het gebruik van netten en touw. Bij de netten zijn er variaties in de maaswijdte, de lengte van een eenheid net en de wijze waarop deze drijvend worden gehouden. De drijflichamen kunnen bestaan uit kunststof buizen van 100 meter lengte of meer, kunststof boeien van ca 70 liter inhoud of vloten van ca. 4 x5 meter. Bij touw kennen we de long-lines en de harde constructies (Wietex, Mzi WR) waarin touw horizontaal of verticaal is aangebracht. Een ander onderscheid tussen systemen dat van belang kan zijn is de mogelijkheid deze meerdere malen te oogsten (uit te dunnen). Dit kan sterk doorwerken in de productie die per eenheid substraat kan worden gehaald.

Productiegegevens van verschillende technieken

In het kader van een evaluatie van de experimenten (Imares 2007 en 2008) zijn de invangresultaten geanalyseerd. Er zijn aanzienlijke variaties geconstateerd. Daarom is het slechts mogelijk een indicatie te geven van de gemiddelde invangmogelijkheid per techniek. De gebruikswaarde van deze cijfers dient in de komende jaren te worden nader te worden vastgesteld en zo nodig aangepast.

Productie van netten

In de Waddenzee variëren de opbrengsten van 30 tot 85 kg/m². Het gewogen gemiddelde is 50 kg/m² (grote producenten wegen zwaar mee). In de systemen met netwerk in de Oosterschelde is dat 22 tot 38 kg/m², met een gewogen gemiddelde van 30 kg/m². Voor netten aan vloten, welke 1 keer worden geoogst, geldt voor de Oosterschelde een productie van 25 kg/m² netwerk. In de Waddenzee is deze techniek (nog) niet toegepast.

Productie van touw

Ook voor touw blijken de productieresultaten sterk te variëren. In de Waddenzee ligt dat tussen 2 en 9 kg/m. In de Oosterschelde geeft de productie een wat constanter beeld, liggend tussen 4 tot 6 kg/m, met als gewogen gemiddelde 5 kg/m. Deze waarde wordt vooralsnog ook representatief geacht voor ook de Waddenzee.

Productie per hectare

De productie per hectare is niet eenvoudig vast te stellen. Deze is van verschillende deels onbeïnvloedbare factoren afhankelijk. Te noemen zijn factoren als:

- Het gebied is technisch meer / minder geschikt voor bepaalde technieken, samenhangend met de waterdiepte, stroomsnelheden en/of beschutting;
- De zaadval zelf, waarin ruimtelijke verschillen zijn;
- De groei van het mosselzaad, als resultante van het voedselaanbod (samenhangend met de concentraties fytoplankton en de aanvoer van voedselrijk water);
- het aantal MZI's dat per hectare wordt ingezet, waarbij het plaatsen van meer MZI's en daarmee toegenomen aanbod van substraat per ha vergund oppervlak productieverhogend werkt;
- het aantal oogsten per MZI-seizoen.

Wegens gebrek aan voldoende feitelijke gegevens wordt vooralsnog wel rekening gehouden met verschillen in productiviteit tussen de Oosterschelde en Waddenzee, maar niet tussen de verschillende deelgebieden binnen beide wateren. Een tweede reden daarvoor is dat veel deelgebieden ook nog niet zijn uitgeprobeerd. In de komende jaren zal met het toenemen van de kennis over MZI's wel in meer detail een kwaliteitswaardering aan de MZI-gebieden kunnen worden toegekend. Alle genoemde cijfers zijn met onzekerheden omgeven, en niet meer dan globale schattingen op basis van nog beperkte ervaringen in de afgelopen twee jaren.

Berekening benodigde productiemiddelen en productieruimte

De onderstaande indicatieve berekeningen zijn gemaakt met behulp van de eerder genoemde productiecijfers per m² net of per m¹ touw. Er is gebruik gemaakt van een standaardgrootte van één net of één long-line. Gelet op de iets lagere productie per m² van netten aan vlotten maar de hoge productie per vloteenheid, is voor vlotten een aparte berekening opgesteld.

MZI-rechten kunnen met deze aanpak vergund worden in termen van eenheden netwerk (m²) of invangtouw (m¹). Hoe dit doorwerkt in termen van aantal neer te leggen systemen is in onderstaande voorbeelden uitgewerkt voor de opstellingen zoals die momenteel worden toegepast. Duidelijk is evenwel dat wanneer aan long-lines langere lussen worden gebruikt (bijv. 6

m i.p.v. 3 m) betekent dat voor eenzelfde productie (potentieel) met de helft van het aantal longlines kan worden volstaan, of omgekeerd bij korte lussen op bijvoorbeeld ondiepere locaties meer long-lines zullen moeten worden ingezet. Deze rekenvoorbeelden zullen in de komende jaren met praktijkervaringen moeten worden aangescherpt, om het systeem goed toepasbaar te maken.

Standaardnet (EasyFarm of SmartFarm of West6)

netlengte 100 meter, diepte 3 meter = 300 m²;
Waddenzee: invang 50 kg/m²; vangst per net 15.000 kg
Oosterschelde: invang 30 kg/m²; vangst per net 9.000 kg.

standaard long-line

100 m lang, 5 m diep, lus en 0,5 meter tussenruimte. Is dus 20 m invangtouw per meter long-line.
In totaal dus 2000 m¹ á 5 kg/m² = 10.000 kg. per long-line. Geldt voor Waddenzee en Oosterschelde.

Standaard vlottenlijn (tot nu toe alleen op Oosterschelde)

per vlot 5 netten á 16,4 m² = 82 m². In 100 meter passen 25 vlotten = 2050 m²
vangst per vlottenlijn 25 kg/m² x 2050 m² = 51.250 kg (afgerond 50.000 kg)

De productie per hectare is de resultante van het aantal productiemiddelen (netten, long-lines, vlotten) dat wordt ingezet. In onderstaande tabel is indicatief aangegeven welke productie per hectare wordt gehaald bij een veronderstelde, realistisch geachte inzet aan MZI's per oppervlakteenheid. De berekening is gemaakt voor:

- 3 standaardnetten/ha
- 5 standaardlonglines/ha
- 25 vlotten/ha.

De berekeningen laten zien dat het met alle MZI-vormen (of een mix daarvan) mogelijk lijkt te zijn dat op de beschikbare oppervlakten voor MZI's meer mosselzaad kan worden ingevangen dan met de huidige kennis ecologisch veilig wordt geacht. Dit geldt voor zowel de Oosterschelde als de Waddenzee [niet Voordelta]. Dat betekent dat er rekening mee gehouden moet worden dat beperkende maatregelen nodig zijn bij het benaderen van draagkrachtgrenzen.

¹ Een mogelijke remming van de productiviteit bij hoge dichtheden MZI's door mindere zaadval en/of groei als gevolg van concurrentie tussen de MZI's is tot op heden niet waargenomen.

Waddenzee	m ² net	netten	hectare	touw	long-lines	hectare
	# m ² bij 50 kg/m ²	# net á 300 m ²	# ha á 3 netten	# m1 bij 5 kg/m1	# long-line á 2.000 m1	# ha á 5 long-lines
Prod. 8 Mkg	160.000	533	178	1.600.000	800	160
Prod. 10 Mkg	200.000	667	222	2.000.000	1000	200
Oosterschelde	M ² net	netten	hectare	touw	long-lines	hectare
	# m ² bij 30 kg/m ²	# net á 300 m ²	# ha á 3 netten	# m1 bij 5 kg/m1	# long-line á 2.000 m1	# ha á 5 long-lines
Prod. 3 Mkg	100.000	334	112	600.000	300	60
Prod. 6 Mkg	200.000	667	223	1.200.000	600	120
Oosterschelde	M ² net	vloten	hectare			
	# m2 bij 25 Kg/m ²	# vloten á 82 m ²	# vlotlijn á 25 vloten/ha			
Prod. 3 Mkg	120.000	1464	59			
Prod. 6 Mkg	240.000	2927	117			

Conclusies uit de tabel

De productie per hectare bedraagt in de bovenstaande rekenvoorbeelden 45.000 - 50.000 kg per hectare. Alleen het gebruik van netten op de Oosterschelde levert een lagere productie op: ongeveer 27.000 kg per hectare.

Als een productie van ca. 50.000 kg/hectare past binnen de draagkracht, dan is het potentiële areaal in staat tot een productie van 25 miljoen kg in de Waddenzee, 10 miljoen kg in de Oosterschelde en 10 miljoen kg. in de Voordelta. Hierbij is geen rekening gehouden met een mogelijk hogere of lagere invang per m² net of m1 long-line en een navenante verhoging of verlaging van de productie per hectare. Het is echter nog onduidelijk welke productie mogelijk is in de nieuw uit te geven gebieden. De berekeningen zijn daarom indicatief, maar als benadering bruikbaar om de grenzen van de ecologische draagkracht te "bewaken" met het uitgeven van productiemiddelen. De aannamen zullen in de komende jaren nader moeten worden ingevuld om het systeem voor de praktijk goed bruikbaar te maken

Uit de tabel blijkt dat de beschikbare hectares niet ten volle benut worden bij een invang op het niveau van de ondergrens van de ecologische draagkracht. Dat biedt de kans om binnen de aangewezen gebieden op te schalen, maar ook het risico dat (lokaal) de draagkrachtgrens wordt overschreden. Dat vraagt om monitoring van de draagkrachteffecten, waarbij in eerste instantie wordt gekozen voor een extensieve inzet van MZI's per gebied, met daarna een gecontroleerde opschaling en invulling van de aangewezen gebieden. Bijkomend voordeel is dat op deze wijze een betere verdeling (= risicospreiding) kan plaatsvinden en dat snel inzicht kan worden verkregen in de resultaatverschillen tussen de locaties.

Overwegingen van de werkgroep

Alles overwegende heeft de werkgroep geconcludeerd dat de mosselsector gebaat is bij een stabiele situatie voor een langere

periode, waarbij voldoende waarborg bestaat dat een houdbare NB-wetvergunning kan worden afgegeven. Tweede voorwaarde is dat de veilig geachte grenzen voor ecologische draagkracht niet zodanig worden overschreden dat het risico bestaat op significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. In dat licht heeft de werkgroep de drie eerder genoemde sturingsmechanismen beoordeeld.

Sturingsmechanisme 1

De werkgroep is tot de conclusie gekomen dat sturing uitsluitend op het aantal uit te geven hectares, op termijn onvoldoende waarborg geeft. Het is immers zeer wel mogelijk dat met de beschikbare oppervlakten voor MZI's, meer mosselzaad kan worden ingevangen dan met de kennis van nu ecologisch verantwoord inpasbaar is.

Sturingsmechanisme 2

Een beter beheersbaar systeem is de uitgifte van MZI-rechten in de vorm van de hoeveelheid substraat die mag worden gebruikt, zich doorvertalend in het aantal MZI-eenheden (longlines, netten en/of vloten) dat per hectare op een MZI-locatie kan worden ingezet. In deze optie kunnen alle MZI-locaties worden uitgegeven en worden ingericht (500 hectare in de vrije ruimte in de Waddenzee en 200 hectare in de Oosterschelde), terwijl het aantal MZI's en daarmee de productie beheersbaar is. Voordeel is dat de opschaling, de draagkracht en de resultaten per MZI-techniek binnen de uitgegeven gebieden nauwkeurig en eventueel per jaar kan worden beoordeeld. Een tweede voordeel is dat optimaal kennis wordt verkregen over de geschiktheid van de gebieden.

Sturingsmechanisme 3

Dit model is in feite gelijk aan het vorige (plafond in aantal MZI-eenheden), maar in een beperkt gebied (voldoende voor de beoogde productie). Pas als dit oppervlak volledig in gebruik is worden andere gebieden uitgebreid / andere gebieden openge-

steld. Voordeel is dat het ruimtebeslag zo klein mogelijk is en er toch inzicht in de productiemogelijkheden ontstaat. Nadeel is dat er minder ruimte is voor spreidingsmogelijkheid voor de ondernemers. Tenslotte is er bij een grotere dichtheid aan MZI's per oppervlakte eenheid (kleiner gebied), een grotere kans op lokale draagkrachtoverschrijding.

Uitwerking van de voorkeursopties

Uitgangspunt bij de toewijzing van rechten is de te vergeven invangcapaciteit per gebied (Waddenzee, Oosterschelde) in kilogrammen zaad. Daarvan krijgt elke ondernemer zijn deel. Dat deel wordt (in kilogrammen) voor elke MZI-ondernemer op een nog nader te bepalen wijze vastgesteld. Elementen daarin zijn de compensatie van experimenteerders en de hoeveelheid mosselzaad die conform de convenantsafspraken (transitietempo) kan worden ingevangen.

Op basis van de aan een ondernemer toegewezen hoeveelheid mosselzaad, wordt het aantal van de door de ondernemer opgegeven standaard invangmiddelen bepaald op basis van de productie per MZI-eenheid zoals aangegeven in eerdere tabel. Desgewenst kan een ondernemer verschillende invangtechnieken inzetten.

Voorbeeldberekening

Ondernemer A mag in de Waddenzee 200.000 kg zaad invangen. Hij werkt met EasyFarm. Dat betekent dat hij per net 15.000 kg in kan vangen. Zijn toewijzing is derhalve (afgerond) 14 systemen. Bij 3 systemen per hectare krijgt deze ondernemer 5 hectare.

Om het risico voor deze ondernemer te spreiden kunnen deze systemen worden ingezet in verschillende gebieden.

Standaardisering van systemen

Een sturing op invangmiddelen is het meest efficiënt en eenvoudig uit te voeren als de verschillende technieken onderling en met elkaar te vergelijken zijn. Dat kan met de tabel als uitgangspunt. Bovenstaande aanpak wordt eenvoudiger wanneer MZI's standaard afmetingen hebben. Dit betreft zowel de hoeveelheid substraat per MZI als hun afmetingen. Inzicht in de haalbare productie per MZI kan door jaarlijkse evaluatie van de behaalde opbrengsten worden aangescherpt. Bij gebruik van standaardopstellingen kunnen gebieden op hun geschiktheid onderling worden vergeleken.

Een voordeel van standaard afmetingen is dat bij het verplaatsen van systemen (rouleren) al aanwezige ankersystemen op de nieuwe locatie niet hoeven te worden aangepast. Het plaatsen van verankeringspalen kwam daarbij in de werkgroep als verkenningswaardige optie naar voren.

Desgevraagd staat RWS vooralsnog echter afwijzend tegen het plaatsen van grote hoeveelheden verankeringspalen. Als argumenten werden daarbij aangevoerd dat risico's voor vaartuigen die (onbedoeld) in een MZI terechtkomen groter zijn en dat landschappelijk gezien de palen minder gewenst zijn.

